

11—13 november

Debatter m. m.

Måndagen den 11 november

	Sid.
Interpellation av herr Svensson i Stenkyrka ang. avskrivning i viss omfattning av äldre stödlån till jordbrukare	3

Tisdagen den 12 november

Svar på interpellationer av:

herr Stiernstedt ang. storflygplatsen Halmsjön och herr Löfgren ang. en förlängning av start- och landningsbanan på Bromma flygplats	5
fru Thorsson ang. tillämpningen av bestämmelserna om intagning i småskoleseminarium	9

Interpellationer av:

herr Eliasson i Stockholm ang. förstärkning av kammarrättens personal	14
herr Holmberg ang. beredande av stadigvarande sysselsättning för befolkningen i Norrbottens inland	14
herr Stenberg ang. utredningarna rörande den mindre företagsamhetens aktuella problem m. m.	15

Onsdagen den 13 november

Svar på interpellation av fru Renström-Ingenäs ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka	18
Fast vägförbindelse över sjön Bolmen mellan Bolmsö och Sunnaryd	30
Ersättning till värnpliktige Bengt Ryding	31
Stöd åt svenska grammofoninspelningar av seriös musik genom restitution av varuskatt på grammofonskivor m. m.	33
Ändrade bestämmelser rörande gäldandet av kostnader för hemtransport av befattningshavare, som avlider under tjänstgöring på annan ort	34

	Sid.
Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt	35
Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag	40
Utredning ang. lantbruksnämndernas avskaffande m. m.	47
Försäljning av fastigheten Näs I ¹	49
Interpellation av fru Ewerlöf ang. adoptivbarns arvsrätt	57

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 13 november

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 49, ang. avtal med Ceylon mot dubbelbeskattning och skatteflykt	29
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition ang. försäljning av kronoegendomar m. m.	29
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 142, ang. nya riktlinjer för eftergift av belopp vilka lämnas såsom ekonomiskt bistånd av utlandsmyndighet	29
— nr 143, ang. bidrag till hemkonsulentverksamhet i städerna	29
— nr 144, ang. ändrade bestämmelser om värnpliktsavlöning m. m. ...	29
— nr 145, ang. bevaknings- och beredskapsorganisationen för vinterväghållningen	29
— nr 146, om fraktlindring för transport i vissa fall av motorfordon mellan Gotland och fastlandet	29
— nr 147, ang. en fast vägförbindelse över sjön Bolmen mellan Bolmsö och Sunnaryd	30
— nr 148, ang. ersättning till Bengt Ryding	31
— nr 149, ang. ersättning till Rune Ljunggren	33
— nr 150, ang. understöd till H. K. B. Carlzén	33
— nr 151, ang. stöd åt svenska grammofoninspelningar av seriös musik genom restitution av varuskatt på grammofonskivor m. m. ...	33
— nr 152, om höjning av maximiåldern för statliga befattningshavare att ingå äktenskap med rätt för efterlevande make att erhålla familjepension eller familjelivränta	34
— nr 153, om ändrade bestämmelser ang. gäldandet av kostnader för hemtransport av befattningshavare som avlider under tjänstgöring på annan ort	34
— nr 154, ang. visst lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt	35
— nr 155, ang. utredning om förbud att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.	40
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 34, om utredning ang. lantbruksnämndernas avskaffande m. m.	47
— nr 35, ang. statens lantbrukskemiska laboratorium	49
— nr 36, ang. utredningar och förslag på trädgårdsnäringens område m. m.	49
— nr 38, ang. försäljning av kronoegendomar m. m.	49

Måndagen den 11 november

Kl 17.00

§ 1

Justerades protokollet för den 5 innevarande november.

§ 2

Interpellation ang. avskrivning i viss omfattning av äldre stödlån till jordbrukare

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp), som anförde:

Herr talman! Åtskilliga jordbrukare har genom skörde-skadorna under de senare åren åsamkats ruinerande ekonomiska förluster. De stödlån, som genom statens försorg medgivits dem, har naturligtvis varit till god hjälp. I många fall har emellertid jordbrukare, som under flera år i följd drabbats av betydande skörde-förluster, fått sin ekonomi så undergrävd, att de nu inte har möjligheter att på fastställt sätt återbetala lånen. I stor utsträckning gäller detta sådana jordbrukare, som i år åter fått sin skörd förstörd eller svårt skadad och ännu en gång måste uppta stödlån för jordbruksdriftens upprätthållande. För många låntagare är skuldbelastningen så hård, att de står inför hotet av att få lämna sina gårdar.

Stödlånegivningen har beslutats under förutsättningen, att lånen skall återbetalas, och man vill givetvis räkna med att denna målsättning i allmänhet skall kunna förverkligas. I många fall bör erforderliga lättnader kunna uppnås genom uppmjukning av amorteringsvillkoren. Men det står lika klart, att sådana åtgärder i en hel del fall inte är till fyllest. I de fall, då veder-

börande låntagare inte kan bedömas ha möjlighet att återbetala lånen, framstår det som nödvändigt, att lånen helt eller delvis avskrivs. Syftet med stödlånen har ju varit att ge låntagaren möjlighet att trots skörde-skadeförlusterna upprätthålla jordbruksdriften.

Kungörelserna om de under 1950-talet utlämnade stödlånen innehåller bestämmelser om att avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån skall underställas Kungl. Maj:t. Sådana avskrivningsärenden har hittills prövats endast i obetydlig utsträckning. I allmänhet torde sådan prövning inte ifrågakomma, förrän indrivningsåtgärder vidtagits mot låntagaren. Dessa regler synes inte fylla de krav, som i det förhandenvarande läget måste ställas. På uppdrag av Kungl. Maj:t har lantbruksstyrelsen utrett frågan om lämpligare regler för avskrivning i vissa fall av äldre stödlån till jordbrukare. Enligt lantbruksstyrelsens förslag skall riksbanken i samråd med lantbruksnämnd bemyndigas att efterge eller avskryva lånefordran, när detta är påkallat för att syftet med stödlånet inte skall förfelas.

De svåra förluster, som skörde-skadorna medfört, har givetvis inte kunnat ersättas genom stödlånen. Det är här frågan om ogynnsamma omständigheter, som jordbrukarna själva inte kunnat råda över. Stödlåneskulden kan då enligt min mening inte få medföra, att låntagarna tvingas att lämna sina gårdar. Det synes därför nödvändigt, att de äldre stödlånen helt eller delvis avskrivs i den utsträckning, som efter prövning i de särskilda fallen befinnes skäligen. Helt naturligt råder i nuvarande svåra läge stor oro inför framtiden

Interpellation ang. avskrivning i viss omfattning av äldre stödlån till jordbrukare

bland de hårt skuldbelastade jordbrukarna. Mot bakgrunden härav synes det mig angeläget, att frågan om avskrivning av äldre stödlån i den utsträckning, som kan befinnas skälig och i överensstämmelse med stödlånegivningens syfte, snarast möjligt bringas till sin lösning.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ställa följande fråga:

Avser herr statsrådet att i höst förelägga riksdagen förslag om regler för avskrivning av äldre stödlån till jordbrukare i den utsträckning, som befinnes skälig och i överensstämmelse med stödlånegivningens syfte?

Denna anhållan bordlades.

§ 3

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren, nämligen

nr 184, angående utlämnande av stödlån till jordbrukare, m. m.,

nr 185, angående utbyggnad av en storflygplats, och

nr 186, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 27 § 3 mom. och 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

Dessa propositioner bordlades.

§ 4

Till bordläggning anmälades riksdagens revisorers särskilda berättelse om reservpensionsförmåner inom försvaret.

§ 5

Till bordläggning anmälades statsutskottets utlåtanden:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nya riktlinjer för tillämpningen av kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 475) om eftergift i vissa fall

av belopp, vilka lämnats såsom ekonomiskt bistånd av utlandsmyndighet,

nr 143, i anledning av väckta motioner angående bidrag till hemkonsulentverksamhet i städerna,

nr 144, i anledning av väckt motion om viss ändring av gällande bestämmelser om värnpliktsavlöning m. m.,

nr 145, i anledning av väckta motioner angående en effektiv bevaknings- och beredskapsorganisation för väghållningen vintertid,

nr 146, i anledning av väckt motion om fraktlindring för transport i vissa fall av motorfordon mellan Gotland och fastlandet,

nr 147, i anledning av väckta motioner angående utredning om en fast vägförbindelse över sjön Bolmen mellan Bolmsö och Sunnaryd,

nr 148, i anledning av väckt motion angående viss ersättning till värnpliktige Bengt Ryding,

nr 149, i anledning av väckt motion angående ersättning till värnpliktige Rune Ljunggren för skada, åsamkad under militär fälttjänstövning,

nr 150, i anledning av väckt motion angående ytterligare understöd till Harry Karl Bernhard Carlzén med anledning av invaliditet, ådragen under militärtjänstgöring,

nr 151, i anledning av väckt motion angående stöd åt svenska grammofoninspelningar av seriös musik genom restitution av varuskatt på grammofonskivor m. m.,

nr 152, i anledning av väckta motioner om höjning av maximiåldern för statliga befattningshavare att ingå äktenskap med rätt för efterlevande make att erhålla familjepension eller familjelivränta,

nr 153, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande gäldandet av kostnader för hemtransport av befattningshavare, som avlider under tjänstgöring på annan ort,

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående visst

lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 155, i anledning av väckt motion om utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av väckta motioner om utredning angående lantbruksnämndernas avskaffande m. m.,

nr 35, i anledning av väckt motion an-

gående den definitiva utformningen av statens lantbrukskemiska laboratorium, nr 36, i anledning av väckta motioner angående utredningar och förslag på trädgårdsnäringens område m. m., och nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. såvitt avser Åstad 1^a i Östergötlands län m. fl. fastigheter.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.03.

In fidem
Gunnar Britth

Tisdagen den 12 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 6 in-
nevarande november.

§ 2

**Svar på interpellationer ang. storflyg-
platsen Halmsjön och ang. en förläng-
ning av start- och landningsbanan på
Bromma flygplats**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för kommunikationsdeparte-
mentet, herr statsrådet **SKOGLUND**,
som yttrade:

Herr talman! Två interpellationer,
som har samband med frågan om storflyg-
platsen, har riktats till mig.

Herr Stiernstedt har under vårsessio-
nen frågat, om jag vill ge kammaren en
redogörelse för skälen till att utbyggnad-
en av storflygplatsen vid Halmsjön
inte fullföljts samt redogöra för de kost-

nader som de hittills utförda arbetena
åsamkat det allmänna. Han har vidare
frågat, om jag ämnar vidtaga några åtgärder för att nyttiggöra de företagna investeringarna och om jag har för avsikt att ta upp förhandlingar med de lokala parterna angående de ianspråkta områdenas framtida användning.

Herr Löfgren har frågat, om jag vill medverka till att propositionen beträffande storflygplatsen tar sikte på att en förlängning av start- och landningsbanan på Bromma flygplats utföres, så att minskade olägenheter vinnes för kringliggande bostadsbebyggelse och det samtidigt möjliggöres, att de nya plan, som år 1960 beräknas bli satta i trafik, temporärt skulle kunna starta och landa på Bromma. Enligt herr Löfgrens uppfattning skulle härigenom kunna vinnas, att en för framtiden otillfredsställande lösning av storflygplatsfrågan på grund av tidsnöd undviks och att rådruget gives för att ytterligare överväga och bland de befintliga alternati-

Svar på interpellationer ang. storflygplatsen Halmsjön och ang. en förlängning av start- och landningsbanan på Bromma flygplats

ven finna en lösning till en placering av storflygplatsen inom rimligare avstånd från stadens centrum än halmsjöalternativet.

En proposition om utbyggnad av flygfältet vid Halmsjön till en storflygplats ligger nu på kammarens bord. Herr Stiernstedts fråga torde därför inte tarva något närmare svar.

Den av herr Löfgren förordade provisoriska lösningen av storflygplatsfrågan genom en utbyggnad av Bromma flygplats har avisats i propositionen, sedan luftfartsstyrelsen och 1956 års flygbullerutredning avstyrkt en sådan anordning. De närmare skälen härför framgår av propositionen.

I motiveringen till sin interpellation antyder herr Löfgren att flygplatsfrågan möjligen skulle kunna lösas genom anläggande av en tvärbana på Barkarby flygfält. Ett förslag, som anknyter till samma tankegång och som siktar till att storflygplatsen skall förläggas till Barkarby, publicerades för någon vecka sedan. Eftersom detta förslag offentliggjorts efter det att propositionen om storflygplatsen anmäldes i konselj, har det inte kunnat behandlas i propositionen. Jag vill här ta tillfället i akt att säga några ord härom.

Först vill jag då konstatera, att tanken på Barkarby som storflygplats ingalunda är ny utan har — liksom ytterligare ett femtontal andra platser i stockholmsområdet — diskuterats vid flera tillfällen under de många år, som storflygplatsfrågan varit oviss. Icke endast luftfartsstyrelsen utan även två särskilda kommittéer, nämligen storflygplatsberedningen och flygplatskommittén, har ganska nyligen förklarat, att Barkarbyfältet inte är användbart som storflygplats. Framför allt har skälet härtill varit, att tillgängligt markutrymme har bedömts vara otillräckligt för en storflygplats. Dessutom har anförts att bostadsområden skulle utsättas för svåra bullerstörningar.

Min bestämda uppfattning är, att en närmare undersökning av möjligheterna att förlägga storflygplatsen till Barkarby vore att kasta bort både tid och pengar till ingen nytta. Allt talar för att man efter en sådan utredning på nytt skulle vara tillbaka till halmsjöalternativet och att ett beslut i flygplatsfrågan då troligen inte skulle kunna fattas förrän tidigast våren 1959. Risken att ett ytterligare uppskov i denna fråga leder till allvarliga konsekvenser för svensk och skandinavisk luftfart bedömer jag som mycket stor.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat de båda interpellationerna.

Härefter anförde:

Herr STIERNSTEDT (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt uppriktiga tack för svaret på min interpellation. När det äntligen kommer, är det verkligen ett ordentligt svar. Jag förstår fullt väl att man inte kan åstadkomma ett så allsidigt svar utan att ta tid på sig.

Jag hade emellertid hellre sett att utförligheten något inskränkts på bekostnad av tiden. När jag ställde min fråga, hade det sedan länge i den berörda bygden rätt växande irritation över förhållandena kring flygplatsbygget, och jag trodde att den irritation och ryktesflora, som sålunda fanns, skulle kunna minskas, till gagn för sakens vidare utveckling, om de bestämmande ville lämna ett klarläggande besked. Jag kan emellertid förstå de skäl, som enligt vad jag förmodar ligger till grund för att frågans besvarande dragit ut på tiden. Hela flygplatsfrågan aktualiserades ju en kort tid efter interpellationen, och från flera synpunkter kunde det vara lämpligt att inte föregripa utredningen. Dessutom kunde

Svar på interpellationer ang. storflygplatsen Halmsjön och ang. en förlängning av start- och landningsbanan på Bromma flygplats

man slå två flugor i en smäll därigenom att man lät propositionen ge ett besked även åt den frågvisse interpellanten.

Jag kan i alla fall inte komma ifrån att det hade varit bättre, om Kungl. Maj:t tidigare givit klart besked om att »så och så ligger det till med Halmsjön. Under de och de förutsättningarna kommer vi att besluta, att det handlas så och så.» Låt mig peka på en punkt som nog har redovisats väl knapphändigt i svaret. Det gäller den rundbana som redan färdigställts ute vid Halmsjön.

Av någon orsak har denna bana blivit utrustad med en puckel, som medför att användningen av banan måste kringgärdas med vissa restriktioner. Luftfartsstyrelsen anser för sin del att man i kostnadsberäkningarna bör förutsätta en fullständig ombyggnad av banan.

Jag vill inte lägga sten på börda, och det är inte heller min sak att fordra att någon skall utses vara den för felet ansvarige — ty ett fel är det fråga om. Det åligger i så fall andra att göra detta. Men på mina färder till Stockholm reser jag dock så gott som dagligen förbi Halmsjön, och jag kan inte underlåta att göra en liten reflexion över denna puckel. Det gjordes i ordning en utsiktsplats vid östra delen av den nya banan, och man satte upp en skylt där det stod »Utsiktsplats för allmänheten». Vem som helst kunde alltså fara in med sin bil på denna plats och sitta kvar i bilen och titta på banan, och då såg man just puckeln men också skevheten i banan. Det var lätt för var och en att förstå, att ingen skulle vilja landa eller starta med en flygmaskin på denna bana. Sedan tidningarna börjat skriva om saken, flyttades utsiktsplatsen till norra sidan av banan. Därifrån ser man visserligen puckeln, men synvinkeln är sådan att man inte märker skevheten i banan. Jag tycker att detta

är ett litet försök att bedra allmänheten. Puckeln och skevheten finns i alla fall kvar, och banan går inte att använda.

Jag kan nu bara konstatera att gjort är gjort och att arbetet med rundbanan kostat skattebetalarna en hel del pengar, till ingen som helst nytta. Jag anser att skattebetalarna varit i sin fulla rätt att på ett tidigt stadium få en redovisning för vad hela kalaset har kostat. Först nu har man omsider fått en redovisning, som därtill är i knappaste laget, när det gäller den punkt som jag här berört.

Det är tillfredsställande att de närmast berörda kommunerna, Märsta och Skepptuna, nu fått litet fastare besked att hålla sig till. Alltför länge har de ansvariga i dessa kommuner fått hysa bekymmer för hur det skulle gå med de kommunala investeringar som gjordes i samband med det beslut om utbyggnad av Halmsjöfältet, vilket fattades i mitten av 1940-talet. De båda kommunerna, kanske även övriga omkringliggande kommuner, har nu anledning att se fram mot en tid fylld av arbete, men ett arbete som kan ge rik frukt i framtiden.

Man kan visserligen ha olika meningar i detaljfrågorna, men till dem får vi tillfälle att närmare återkomma. Huvudsaken är dock att frågan om storflygplats i Sverige äntligen tycks gå mot sin slutliga lösning. Glädjen över detta tror jag att vi litet till mans kan dela.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag ber att få säga tack till kommunikationsministern för svaret på min interpellation.

När jag för ungefär två år sedan interPELLERADE dåvarande kommunikationsministern, var min avsikt närmast att få fram en sådan lösning av storflygplatsfrågan, att flygplatsen kunde förläggas närmare stadens centrum än

Svar på interpellationer ang. storflygplatsen Halmsjön och ang. en förlängning av start- och landningsbanan på Bromma flygplats

de 40 å 42 km, som utgör avståndet till Halmsjön. Jag berörde i den interpellationen också de frågor som herr Stiernstedt nu talar om, puckeln och skevheten i banorna och andra felaktigheter, men jag var då angelägen att särskilt framhålla, att jag inte ville göra väsen av de fel, som var begångna, utan ville förhindra att man lade nya friska pengar efter gamla dåliga. Det viktigaste är att verkligen göra en med tanke på framtiden klok investering. Det gör vi inte om vi placerar storflygplatsen så långt ifrån stadens centrum som Halmsjön ligger.

Det rör sig om en svårbemästrad fråga. Jag har förståelse för de särskilda problem som nu föreligger på grund av de många årens förhållning av frågans lösning och den tidsnöd som har följt därav. Jag ger gärna statsrådet en eloge för hans ambition att nu få en lösning till stånd. Det är ju också allra högsta tid. Men jag beklagar livligt att den proposition som nu framlagts utformats så som den har. Att nu gå i polemik förefaller mig inte bara onödigt utan också opraktiskt. Nu har vi väl närmast att på motionsvägen framföra våra kritiska synpunkter och komma med förslag.

Jag har dock ansett mig böra påpeka att min tankegång att utbygga Bromma såsom en första åtgärd inte bygger bara på att Bromma skall användas såsom ett provisorium. Man skulle ju kunna tycka att detta bleve ganska dyrt såsom ett provisorium. Om man nu i alla fall måste räkna med att en stor del av trafiken, i varje fall den inhemska, måste förläggas till Bromma, är det väl riktigt att göra allt som kan vara ekonomiskt försvarbart för att förbättra säkerhetsförhållandena där. Dit räknar jag också en förlängning av start- och landningsbanan. Därtill skulle komma att bullerstörningarna väsentligt skulle kunna minska, vilket inte är oväsentligt i detta sammanhang. Vi vet att folk

omkring Bromma har besvär av bullret. Det är självklart, att om man förlänger start- och landningsbanan, kan de flesta starter ske så mycket längre bort ifrån den bebyggelse som nu finns, att flygplanen passerar kanske ett hundratal meter högre upp över bebyggelsen än vad som är möjligt med den nuvarande banan. Vad detta skulle innebära i minskat buller kan var och en förstå.

Att på detta sätt slå två flugor i en smäll och samtidigt minska bullerstörningarna vid Brommaflygfältet, som ju dock kommer att behållas, och få en i varje fall temporär lösning på frågan, var de stora planen skall landa och starta från och med 1960 och till dess man kan finna en bättre lösning på storflygplatsfrågan än Halmsjön, är väl av väsentligt värde.

Svaret ligger i realiteten i den nu framlagda propositionen, som jag måste betrakta såsom otillfredsställande från de synpunkter jag sedan ett par år tillbaka gjort mig till till för. Jag tror att det för landet skulle vara betydligt bättre, om vi kunde lösa frågan om storflygplatsens förläggning på annat sätt än som nu föreslagits i propositionen.

Jag måste alltså inskränka mig till att nu utlova att återkomma med en motion. Då får vi se hur många av riksdagens ledamöter som hyser samma uppfattning som jag. Att vi har olika uppfattningar är ingenting konstigt. Men det förbryllar att få höra så olika uppfattningar från olika sakkunniga. Här åberopas i propositionen yttranden från sakkunniga som enligt andra uppgifter klart visas vara oriktiga. Det är väl riktigare att gå in på detta i samband med motionen.

Herr talman! Med detta vill jag släppa frågan för tillfället.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om intagning i småskoleseminarium

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har fru Thorsson framställt följande två frågor i anledning av att en sökande till folkskoleseminariets i Stockholm småskollärlinje vägrats inträde på grund av fysisk skada ådragen genom polio.

1. Är det riktigt att seminariekollegiets beslut att vägra intagning av ifrågavarande sökande och skolöverstyrelsens beslut att avslå besvären häröver hade stöd i gällande bestämmelser?

2. Om så är fallet, har statsrådet för avsikt att se till, att sådana ändringar i dessa bestämmelser företages, att de icke vidare hindrar en intagning av för läraryrket väl lämpade sökande med vissa fysiska handicap?

Enligt stadgan för småskoleseminarierna krävs för intagning till småskollärläro- eller småskollärläro- utbildning, bland annat, »att vara fri från sådan sjukdom eller så beskafat lyte, som kan utgöra hinder för framgångsrikt bedrivande av arbetet i seminariet eller menligt inverka på andra elever eller göra sökanden olämplig för lärarkallet». Mot denna bestämmelse korresponderar föreskriften i folkskolestadgan om att folk- eller småskollärare vid anställningen skall vara fri från sjukdom eller lyte, som medför olämplighet för dylik anställning. Sökande till seminarium skall till övriga ansökningshandlingar foga redogörelse av läkare för verkställd undersökning rörande sökandens kroppsbeskaffenhet. Dessa redogörelser överlämnas av rektor till seminarieläkaren, som om han finner skäl därtill kan föranstalta om ytterligare undersökning. Före inträdesprövningens slut skall seminarieläkaren på grund av de ingivna läkarredogörelserna och eventuellt egna un-

dersökningar till rektor avge yttrande angående inträdessökandes lämplighet från hälsosynpunkt för seminariearbetet och lärarkallet.

Till ledning vid bedömningen av denna lämplighet från hälsosynpunkt har skolöverstyrelsen, efter samråd med medicinalstyrelsen, den 1 februari 1950 utfärdat anvisningar med beskrivning av de sjukdomar och kroppsfel, vilka bör anses utgöra avgjort hinder för intagning. I fråga om musklernas, ledgångarnas och bensystemets sjukdomar anges därvid »sådan sjukdom eller sådant lyte, som medför betydlig inskränkning av funktionen hos ryggrad eller extremiteter och som innebär väsentligt hinder för seminariearbetet eller lärarverksamhet».

Självfallet måste den förut återgivna bestämmelsen i seminariestadgan lämnas utrymme för ett bedömande från fall till fall av de sökandes lämplighet eller olämplighet för seminariearbetet och läraryrket; någon uppräknning i seminariestadgan av sjukdomar eller lyten, som ovillkorligen skulle utgöra hinder för antagning, kan inte gärna tänkas. För att underlätta dessa bedömanden har skolöverstyrelsen utfärdat sina anvisningar, men givetvis är fältet ändock öppet för de olika seminariekollegiernas skiftande bedömanden.

I frågor av denna art måste man ta hänsyn till angelägenheten från såväl den enskildes som samhällets sida att inte utan tvingande skäl från lärarbannan utestänga någon, som fränsett de fysiska förutsättningarna kan antagas vara väl lämpad som lärare. Samtidigt måste dock krävas att läraren, kanske inte minst i småskolan, besitter ett visst mått av fysisk rörlighet. Avvägningen mellan dessa intressen kan givetvis i de enskilda fallen vara vansklig. Det finns skäl att erinra om att vi redan har många exempel på lärare som trots svåra fysiska handicap på ett utmärkt sätt fullgör sina uppgifter.

Jag kommer alltså fram till att frå-

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om intagning i småskoleseminarium

gan om lämplighet för lärarutbildning icke bör göras beroende enbart av sökandens fysiska status, utan man bör noga undersöka om ej ett visst kroppsligt lyte motväges av andra för seminariearbetet och lärarverksamheten betydelsefulla förtjänster och egenskaper. Vid den slutliga prövningen i skolöverstyrelsen och hos Kungl. Maj:t av det av interpellanten åsyftade ärendet har frågan bedömts från dessa utgångspunkter. Jag anser mig böra räkna med att man vid handläggningen framdeles av liknande fall följer de principer, som kommit till uttryck genom Kungl. Maj:ts ifrågasvarande beslut. Nuvarande författningsbestämmelser lägger inte hinder i vägen härför. I samband med pågående revision av seminariestadgorna bör dock övervägas att ge ett formellt klarare uttryck för att den här åsyftade avvägningen mellan olika intressen verkligen skall komma till stånd.

Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Vidare anförde:

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få rikta ett tack till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet såväl för interpellationssvaret som för dess innehåll.

Av svaret framgår, att den av Kungl. Maj:t verkställda definitiva prövningen av det av mig åsyftade fallet skett från de synpunkter som enligt vad jag förstår måste vara de enda riktiga. Vid intagning av elever för lärarutbildning bör det enligt min uppfattning verkställas en samlad bedömning av aspiranternas lämplighet, varvid alltså inte en enligt generella normer företagen prövning av deras fysiska hälsotillstånd skall få fälla utslaget. En sådan samlad bedömning har uppenbarligen skett vid prövningen i sista instans, vilket är glädjande. Vad man beklagar är, att frågor av detta slag skall behöva föras

upp i regeringen för att bedömas på riktigt sätt. Ecklesiastikministern framhåller i svaret att han anser sig böra räkna med att man vid handläggning framdeles av liknande fall följer de principer som kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts ifrågasvarande beslut. Jag hoppas också att det inträffade kommer att tjäna som en hälsosam och nödvändig erinran till seminariekolleger och skolöverstyrelsen.

Detta ärende har nämligen enligt min uppfattning en principiell sida som måste beaktas av alla samhällsorgan. Rehabiliteringsverksamheten och inplaceringen av invalider och i olika avseenden handicapade människor i arbetslivet röner med skäl ökad uppmärksamhet, och samhället satsar redan avsevärda belopp på denna verksamhet, men den befinner sig ändå alltjämt i sin begynnelse. Det är ett praktiskt uttryck för principen om individuell omvårdnad av människor med speciella svårigheter och bekymmer. Genom rehabilitering, lämplig utbildning och arbetsträning kan man få människor med handicap på rätt plats i arbetslivet, där de kan göra en ofta fullvärdig arbetsinsats.

Det borde vara en truism att samhället, stat och kommun, skall föregå med gott exempel när det gäller att ge handicapade människor tillfälle till en sådan fullvärdig arbetsinsats. Så är ju också i stort sett fallet. Människor med handicap av skilda slag har i åtskilliga fall kunnat få sådana anställningar i offentlig tjänst att de inte längre gör skäl för benämningen partiellt arbetsföra, därför att de på den post de har fått gör en lika god insats som någon annan.

Därför var det glädjande att opinionen reagerade som den gjorde i det aktuella fallet, där alltså ett statligt organ verkade att motarbeta principer vilka samhället har både skyldighet och vilja att omsätta i levande verksamhet.

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om intagning i småskoleseminarium

Det är därför att hoppas, att den pågående allmänna revisionen av seminariestadgarna även på denna punkt kan ge till resultat ett klart uttryck för statsmakternas intentioner på detta område, vilka bör föras ut i livet i alla sammanhang.

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! Jag tar till orda i egenkap av den som är närmast ansvarig för det kollegiebeslut, som fru Thorsson tagit till utgångspunkt för sin interpellation.

Vid inträdesprovningarna till seminarierna ingår också en läkarundersökning. Läkaren skall bedöma bland annat huruvida den sökande har de fysiska förutsättningarna för lärarbanan. Bedömer läkaren den sökande med siffran 0, gäller den regeln, att kollegiet — normalt sett — skall förklara den sökande obehörig. Så skedde i fallet Barbro Lind. Läkaren förklarade henne direkt olämplig och gav henne siffran 0 vid bedömningen. Kollegiet hade ingenting annat att göra än att förklara henne obehörig. Det var inte fråga om något lätt fysiskt handicap, utan det gällde mycket svårartade sviter efter polio.

Det uppgavs i tidningarna att jag såsom kollegiets ordförande skulle ha reserverat mig. Det är ett missförstånd som jag gärna offentligt vill rätta. Kollegiebeslutet var enhälligt. Det blev sedan överklagat. Skolöverstyrelsen fick överklagandet på remiss och avstyrkte det med hänvisning till att kollegiet hade följt de anvisningar som skolöverstyrelsen hade utfärdat. Sedan vände sig vinden. Kungl. Maj:t återförvisade ärendet till skolöverstyrelsen, och skolöverstyrelsen intog en ny hållning, var efter Barbro Lind blev intagen på seminariet.

Jag är inte särskilt villig att här diskutera just fallet Barbro Lind. Hon är nu intagen som elev och hon har rätt att få vara i fred med sina studier.

Jag har anledning att hoppas att de skall utfalla lyckligt. Den principiella sidan av saken bör emellertid diskuteras. Fru Thorsson har här behandlat frågan enbart med utgångspunkt från den handikapade, från den sökande lärar aspiranten. Det finns emellertid också en annan part, nämligen de blivande eleverna, barnen i de klasser i småskolan, som vederbörande lärare eventuellt skall ha hand om i fortsättningen. Det är riktigt, som ecklesiastikministern uttryckte det, att vi har många lärare som är fysiskt handikapade men som ändå utför en mycket god lärargärning. De har då i allmänhet fått sitt handicap efter sin utbildning vid seminariet. Råkar en lärare ut för en olyckshändelse som gör honom fysiskt handikapad, vill man självfallet inte beröva honom eller henne möjligheten att fortsätta sin lärargärning. En annan sak är att med öppna ögon ta in en sådan handikapad person för utbildning vid ett seminarium. Man har att välja mellan många högt meriterade och lämpliga sökande. Med hänsyn till den sökande själv men framför allt med hänsyn till barnen undviker man då helst att ta in sökande, som har allvarliga fysiska handicap, sökande, om vilka man vet, att de kommer att få svårt att ta hand om en klass.

Såsom ecklesiastikministern framhävde fordras av en småskollärare fysisk rörlighet, förmåga att deltaga i barnens lekar, att vara med dem ute på rasterna eller ute i skog och mark. En sökande, som icke uppfyller dessa villkor, kommer att få svårt att komma till rätta med sin lärargärning, och det är nog en allmän uppfattning bland seminariernas kollegier, att man ganska allvarligt bör se på sådana fall.

Det är självklart att det alltid bör ske en avvägning. Den skall ske även enligt de nuvarande bestämmelserna och även i sådana fall då läkaren har satt en nolla.

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om intagning i småskoleseminarium

Så långt är jag fullständigt ense med ecklesiastikministern. Men jag tycker dock, att svaret är något oklart. Det hänvisar till ett aldeles bestämt fall men innehåller inte någon tolkning av detta fall. Jag är förhindrad att diskutera denna tolkning men kan i sammanhanget inte låta bli att ge uttryck för en som jag tror allmän läraropinion, nämligen att det beslut som regeringen fattade i fallet Barbro Lind ur skolans synpunkt är oroväckande.

Med detta måste jag stanna. Jag har inga direkta invändningar att rikta mot interpellationssvaret, men det har gjort mig orolig.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Herr Arvidsons inlägg ger anledning till en del reflexioner. Riksdagen har tidigare fattat beslut om vanförevårdens framtida organisation, och under den diskussion som då fördes förekom uttrycken »normalisering» av den vanföre och »lika chanser» för den handicapade. Att detta är en fråga på lång sikt framgår med all önskvärd tydlighet av att en sådan inställning, som den herr Arvidson här givit till känna, förekommer inom riksdagen.

Herr statsrådets svar är enligt mitt förmenande positivt och glädjande, och vi har anledning att tacka för detta. Det är emellertid en del reflexioner, som jag skulle vilja göra i anslutning till svaret på interpellationen utan att fördenskull gå in på det förekomna fallet, som numera saknar aktualitet. Tyvärr inträffar det alltför ofta, att myndigheter, vilka har med anställningsfrågor att göra, är mycket negativt inställda. Deras undersökningar går hela tiden ut på att fastställa vad de sökande *icke kan* göra, d. v. s. enbart deras defekter. Detta är ju fullkomligt fel, ty det mest elementära i all rehabilitering är att undersöka vad den handicapade *kan*. När man undersöker

en persons lämplighet för lärarkallet, skall man inte bara se vad vederbörande inte kan. Jag skulle ha kunnat förstå en sådan inställning under en tid då riset och rottingen ansågs som de bästa hjälpmedlen i undervisningen. Men numera behöver lärarna inte tillgripa fysisk styrka vid barnens undervisning. Att man först efter påstötningar och efter en våldsamt opinion förstår myndigheterna att inta en riktig inställning, vad gäller att bedöma vederbörandes lämplighet, är att beklaga. Huvudvikten vid all rehabilitering bör läggas så att man ser till vad vederbörande *kan* göra; vad de inte kan göra skall man inte behandla. De samhällets organ, som har till uppgift att placera handicapade medborgare, försöker övertyga privata företagare om dessa synpunkter, och då måste man nog finna det litet tråkigt, att samhällets egna organ inte vunnits för denna lära.

Jag skulle vilja vädja till statsrådet att inte bara överväga en sådan ändring av seminariestadgan, att seminarierna inte är restriktiva i fråga om intagningen, och särskilt sådan, att stadgans bestämmelser verkligen inte på något sätt kan åberopas för utestängande av lämpliga sökande.

Statsrådets svar är alltigenom positivt. Det är bara en mening som jag är litet misslynt med, nämligen den där statsrådet säger: »Samtidigt måste dock krävas att läraren, kanske inte minst i småskolan, besitter ett visst mått av fysisk rörlighet.» Den meningen kan av seminarierna tagas till intäkt för en restriktiv behandling av de sökande. Men samhället skall väl inte dra sig för att vidta arrangemang, som underlättar arbetet för de anställda. En lärare i rullstol kan sköta sin tjänst på ett strålande sätt. Det finns bevis på den saken. Och om en sådan lärare inte kan bedriva gymnastikundervisning, så är det väl inte ogörligt att låta någon annan ta hand om den undervisningen. Man har

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om intagning i småskoleseminarium

fått vidta anordningar i det stycket på många andra livets områden för att ta emot även fysiskt handikapade. Man har fått göra om telefonväxlar för att kunna bereda blinda arbete o. s. v. Vi skulle haft många oplacerade handikapade, om inte särskilda åtgärder hade vidtagits för dem.

För inte så länge sedan såg jag en präst som satt i rullstol. Man hade fått göra vissa arrangemang för att han skulle kunna sköta sin tjänst, och han förkunnade Ordet lika bra som någon annan, fastän han inte gjorde det från predikstolen.

Seminariestadgan har enligt min uppfattning formulerats vid en tidpunkt, då det rådde en helt annan inställning än nu till invaliderade medborgare. I våra dagar får inte en sådan inställning råda.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Även jag vill göra några korta kommentarer till herr Arvidsons inlägg.

Jag har oerhört svårt rent principiellt att acceptera den uppfattningen, att fullgod fysisk rörlighet skall vara utslagsgivande för en blivande lärare. För åtskilliga år sedan undergick jag själv lärarutbildning, och då hade jag en kamrat med visst fysiskt handicap, vilket emellertid inte gjorde vederbörande mindre lämpad för sitt blivande yrke än vi andra, som hade förmånen av en fullgod fysisk utrustning och hälsa. Det finns också åtskilliga exempel på att det går att på andra sätt skapa den samling och arbetsstämning, som man vill ha bland barnen, än genom att läraren besitter fullgod fysisk rörlighet, vilket det nu har fästs så stort avseende vid. Det finns också exempel på det herr Bengtsson i Varberg var inne på, nämligen att just i klasser med fysiskt handikapade lärare blommar barnens solidaritetskänsla ofta

ut i positiv vilja till hänsyn, arbetsdisciplin och goda arbetsformer.

Man menar att en av de väsentliga betingelserna för en lärare är, att vederbörande skall kunna leda barnens gymnastik och vara med dem på raster och på utflykter o. s. v. Jag vill emellertid framhålla, att det väl, framför allt i storstäderna men också i många andra kommuner i vårt land, finns rika tillfällen att i fullgod lärargärning utnyttja en för sitt yrke synnerligen väl lämpad lärare, oavsett visst fysiskt handicap som medför inskränkt rörelsefrihet.

Herr talman! Jag har inte kunnat underlåta att i denna diskussion anlägga dessa principiella synpunkter, som jag anser vara mycket väsentliga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 184, angående utlämnande av stödlån till jordbrukare, m. m.;

till statsutskottet propositionen nr 185, angående utbyggnad av en storflygplats; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 186, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 27 § 3 mom. och 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

§ 5

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet riksdagens revisorers på kammarbordet liggande särskilda berättelse om reservpensionsförmåner inom försvaret.

§ 6

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtan nr 142—155 samt

Interpellation ang. förstärkning av kammarrättens personal — Interpellation ang. beredande av stadigvarande sysselsättning för befolkningen i Norrbottens inland

jordbruksutskottets utlåtanden nr 34—36 och 38.

§ 7

Föredrogs den av herr *Svensson* i Stenkyrka vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående avskrivning i viss omfattning av äldre stödlån till jordbrukare.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Interpellation ang. förstärkning av kammarrättens personal

Herr *ELIASSON* i Stockholm (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Kammarrätten har under flera år haft en anmärkningsvärd balans av allmänna beskattningsmål (andra beskattningsmål än som tillhört fastighetstaxeringsdivisionen). Balansen har så gott som årligen kontinuerligt ökat. Väntetiderna för målens avgörande har i flera fall blivit orimligt långa. Den från 1953 till 1954 redovisade balansen av oavgjorda mål har utgjort 7 807 mål, från 1954 till 1955 12 956 mål och från 1955 till 1956 13 874 mål. Den till innevarande år redovisade balansen har visserligen utvisat en minskning till 12 831 mål, men minskningen torde såvitt nu kan bedömas vara av tillfällig karaktär. Av dessa 12 831 mål har ett inkommit till kammarrätten under 1950, 6 under 1951, 2 under 1952, 118 under 1953, 935 under 1954, 3 625 under 1955 och 8 144 under 1956.

Med anledning av vad jag här anført anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande fråga:

Kommer herr statsrådet att vidtaga

åtgärder till förstärkande av kammarrättens personal eller på annat sätt bidra till motverkande av ovan angivna olägenheter?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. beredande av stadigvarande sysselsättning för befolkningen i Norrbottens inland

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr *HOLMBERG* (k), som anförde:

Herr talman! Vargöns aktiebolag, som äger smältverket i Porjus, har meddelat att driften vid detta verk skall upphöra inom kort. Därmed försvinner det enda större industriföretaget i Norrbottens inland — hela det stora området från malmfältssambhällena till södra länsgränsen.

Befolkningen i detta område och särskilt i Jokkmokks kommun har mottagit meddelandet om smältverkets nedläggning med stor oro. Redan tidigare har nämligen försörjningsläget i detta område tidvis varit mycket svårt. Såväl kommunens som de enskilda invånarnas ekonomiska villkor har i hög grad varit beroende av de starkt skiftande skogskonjunkturerna samt av tillfälliga arbeten, såsom exempelvis kraftverksbyggena. Ofta har därför denna bygd hemsökts av arbetslöshet. Det råder ingen tvekan om att vad som behövs är stadigvarande arbetstillfällen i form av industrier, baserade på Norrbottens rika tillgångar av råvaror, arbetskraft och elektrisk energi.

Befolkningen har också knutit stora förhoppningar till myndigheternas förklaringar — senast regeringsförklaringen den 6 november i år — om den statliga industriens betydelse för att befrämja den ekonomiska utvecklingen »särskilt i övre Norrland».

Interpellation ang. utredningarna rörande den mindre företagsamhetens aktuella problem, m. m.

Nu förestår som sagt en händelse med rakt motsatt verkan. Jag förutsätter att detta sker mot statsmakternas och de lokala myndigheternas önskan, men tyvärr har privatkapitalisterna därvidlag en praktiskt taget oinskränkt makt att handla efter eget gottfinnande utan hänsyn till hur det verkar för enskilda människor och berörda samhällen. Statsmakterna har ju också tidigare måst ingripa mot sådana skadeverkningar i Norrbotten, och jag hoppas att så skall ske även i detta fall.

För närvarande lär smältverket i Porjus sysselsätta ett 40-tal man. Därtill kommer emellertid ett säkert större antal, som får sin bärning indirekt från denna industri genom kvartsbrytning, träkolstillverkning och olika former av serviceföretag, som alltid uppstår kring en industri. Särskilt Porjus samhälle torde vara nästan helt beroende av smältverkets existens.

Det har i diskussionen om denna fråga sagts att arbetarna från smältverket kan beredas sysselsättning i kraftverksbyggena. Som tillfällig lösning åtminstone för en del av smältverksarbetarna kan denna utväg kanske tillgripas. Men till och med som provisorium är denna anordning otillfredsställande. Många smältverksarbetare har aldrig tidigare varit med i kraftverksbyggen, och många av dem kan säkerligen av åldersskäl och andra anledningar icke antaga ett sådant erbjudande. Dessutom kommer många smältverksarbetare, som skaffat sig egna bostäder eller på annat sätt är personligt engagerade i Porjus samhälle, att få vidkännas betydande ekonomiska förluster om de skall flytta till en annan ort. Men den viktigaste invändningen är, att det handlar om tillfälliga arbeten, som varken för den enskilde eller för kommunerna innebär någon lösning på längre sikt.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen

för handelsdepartementet få framställa följande fråga:

Avser statsrådet att med anledning av den signalerade nedläggningen av smältverket i Porjus företaga ingripanden med avsikt att denna industri skall kunna fortsätta eller annan industri tillskapas för att bereda befolkningen i Norrbottens inland — och i första hand Porjus samhälle — stadigvarande sysselsättning?

Denna anhållan bordlades.

§ 10**Interpellation ang. utredningarna rörande den mindre företagsamhetens aktuella problem, m. m.**

Ordet lämnades på begäran till

Herr **STENBERG** (fp), som yttrade:

Herr talman! Hantverk och småindustri svarar för närvarande för en betydande del av vår nationalinkomst. Enligt 1951 års företagsräkning kan antalet företag med mindre än 50 anställda beräknas till cirka 112 000. Omsättningen har i dagens penningvärde beräknats vara omkring 13 miljarder kronor. Inom denna näringsgren sysselsätts mer än 500 000 personer. Dessa siffror visar klart näringsgrenens betydelse för vårt folkhushåll.

Småindustriens och hantverkets existensvillkor liksom företagsamhetens situation i övrigt förtjänar därför särskilt beaktande från statsmakternas sida. Det är allmänt bekant, att småföretagarna för närvarande har betydande svårigheter att bemästra i sin verksamhet. Särskilt märks härvidlag det ansträngda läget på kreditmarknaden, som i särskild grad vållar de mindre företagen bekymmer. De senaste årens skattepolitik har medfört att möjligheterna till företagssparande och självfinansiering minskat, vilket gör de nu akuta kredit-svårigheterna än känbarare. Det har länge varit känt att ett betydande an-

Interpellation ang. utredningarna rörande den mindre företagsamhetens aktuella problem, m. m.

tal småföretag bedriver sin verksamhet i otidsenliga lokaler. Denna betydelsefulla fråga väntar alltjämt på en lösning. Rationaliseringar av driften och tekniska förbättringar är ett livsvillkor för de mindre företagen i lika hög grad som för den övriga industrien, men de mindre företagen med sina begränsade resurser har icke samma möjligheter som de större att själva lösa dessa uppgifter. Ett betydande behov föreligger därför av konsultativt bistånd.

Den senaste regeringsdeklarationen innehåller mycket sparsamma uppgifter om hur hantverkets och småindustriens problem kommer att behandlas. Där framhålls det allmänt erkända faktum att småföretagen spelar en viktig roll i landets näringsliv. Därutöver nämns endast, att regeringen planerar att bedriva »en klok lokaliseringspolitik», vilket väl närmast får tolkas så, att regeringen avser att påverka etableringen av nya företag på visst sätt. Hur de redan existerande småföretagen skall behandlas beröres inte. Det hade varit av intresse att få veta något om regeringens syn på den mindre företagsamhetens nu aktuella problem.

Det strama läget på kreditmarknaden anses medföra besvärligare konsekvenser för de mindre företagen än för de större. Företagarföreningarnas förtroenderåd har i sin skrivelse till handelsministern av september detta år framhållit, att »utlåningstakets» avskaffande i samband med den senaste diskontohöjningen sannolikt inte kommer att medföra några omedelbara förändringar i situationen, eftersom man måste räkna med att det finns ett stort uppdämt lånebehov. Alltjämt besväras därför många mindre företag av likviditetssvårigheter, beroende på att kundfordringarna är tröga att driva in samtidigt som leverantörernas krediter minskas eller slopas. Leverantörerna är ju merendels de större ekonomiska enheterna och kan därför som regel bestämma betal-

ningsvillkoren för de mindre. De mindre företagens anspråk på kreditmarknaden är mycket betydande. Affärsbankernas utlåning till dessa företag torde röra sig om 1 miljard kronor. Önskemålen om en fortsatt rationalisering av driften och bättre lokaler ger upphov till avsevärda krav på kapital för fortsatta investeringar. Dessa senaste kreditbehov hänför sig främst till den långfristiga kapitalmarknaden. Även om de problem som sammanhänger med den mindre företagsamhetens långfristiga kapitalförsörjning får ses på längre sikt, är det av betydelse att särskild uppmärksamhet ägnas häråt.

Mot bakgrunden av det investeringsbehov som föreligger för småföretagens del, har det varit särskilt besvärande för dessa näringsidkare att möjligheterna till självfinansiering blivit beskurna genom de senaste årens skattepolitik. Investeringarna har också i många fall blivit kostsammare till följd av den särskilda investeringsavgiften. Begränsningen av den för aktiebolagens del tidigare förekommande rätten till fri avskrivning och de ändrade bestämmelserna om lagervärdering, som successivt träder i kraft de närmaste åren, medför att reserver inte kan behållas inom rörelsen i samma omfattning som tidigare. De ändrade lagervärderingsreglerna medför till och med att rent fiktiva vinster, s. k. orealiserade värdestegringar, kan komma att tagas till beskattning.

I åtskilliga fall kunde aktiebolagsformen med fördel utnyttjas av småföretagare, då härigenom flera sparare kunde bidra till företagets finansiering. Den nuvarande höga bolagsskatten verkar emellertid avskräckande för många sådana projekt och hindrar också vinstsamling i redan existerande småbolag. Även i övrigt finns vissa föreskrifter i gällande lagstiftning som komplicerar bildandet av aktiebolag. Det torde vara ett utbrett önskemål att pågående utred-

Interpellation ang. utredningarna rörande den mindre företagsamhetens aktuella problem, m. m.

ningsarbete om hithörande problem skall inom en nära framtid leda till reformerade regler på detta område.

Det hårda skattetrycket drabbar i hög grad nyetablerade företag. Reglerna om beskattningsårets slutenhet medför att eventuella förluster under de första årens verksamhet ej får avräknas på senare års vinster, som därför starkt reduceras genom de progressiva skattskalornas effekt, trots att dessa vinster till stor del kan behövas för täckning av tidigare förluster. Här har de ändrade avskrivnings- och lagervärderingsreglerna förvärrat ett redan förutträngt läge, eftersom utrymmet för s. k. dold resultatutjämnning blivit mindre. Företagsbeskattningens skärpning har starkt ökat behovet av rätt till såväl förlust- som resultatutjämnning mellan olika beskattningsår för de små företagen med deras ofta ganska växlande årsresultat. Det ena årets hårt beskattade vinster är ju nämligen mången gång resultatet av uppoffringar och begränsningar ett tidigare år. Det är därför angeläget att den pågående utredningen om rätt till vinst- och resultatutjämnning vid beskattningen bedrivs så, att förslag i ämnet kan föreläggas nästa års riksdag.

Den otillfredsställande standarden i fråga om åtskilliga av de verkstadslokaler som nu nyttjas av småföretagarna har uppmärksamrats tidigare. En kommitté tillsattes 1948 för att utreda frågan. Den inskränkning i byggnadsverksamheten, som krigsåren medförde, är en av orsakerna till det nuvarande läget. Verkstadslokalernas utformning och placering har samband med stadsplaneringsfrågor i övrigt. En avvägning måste givetvis också ske mellan bostadsbyggandet och investeringarna i lokaler för småföretagens behov. En utredning i lokalfrågan måste sålunda beakta ett flertal svårbemästrade problem. Det är därför mycket beklagligt att den utredning som tillsattes 1948 nedlade verksamheten redan 1951 och helt upp-

löstes 1956. Utredningen i fråga borde återupptagas.

Under hänvisning till vad som anförts med hänsyn till att de frågor som berörts hänför sig till olika departement anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsministern få rikta följande frågor:

1. Är herr statsministern i tillfälle att för kammaren redogöra för hur långt pågående utredningar i olika spörsmål som berör den mindre företagsamhetens aktuella problem framskridit, såsom utredningarna om det statliga kreditstödets former och utredningen om förlust- och resultatutjämnning mellan olika beskattningsår, samt huruvida några förslag i anledning av dessa utredningar är att vänta till nästa års riksdag?

2. Vill herr statsministern medverka till att den år 1956 nedlagda utredningen om den mindre företagsamhetens lokalfrågor återupptages?

3. Vill herr statsministern meddela vilka åtgärder som planeras i anledning av företagarföreningarnas förtroenderåds skrivelse till handelsministern med begäran om särskilda åtgärder för tillgodoseende av småföretagens omedelbara kreditbehov?

4. Vill regeringen ta initiativ till sådana ändringar i gällande regler för företagsbeskattningen att ett ökat sparande inom företagen kan underlättas, främst genom en omprövning av gällande regler för värdering av varulager vid beskattningen samt den extra bologsskattens avskaffande?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.50.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 13 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 7 innevarande november.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr von Friesen, som vid kammarens sammanträde den 16 oktober beviljats ledighet tills vidare från riksdagsgöromålen, denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har fru Renström-Ingenäs frågat, när riksdagen kan förvänta att en kommitté för utredning av sambandet mellan kyrka och stat tillsättes, så att den av riksdagen vid 1956 års höstsession begärda utredningen påbörjas.

På detta vill jag svara följande.

Som fru Renström-Ingenäs framhåller och som alla här i kammaren väl känner till beslöt 1956 års riksdag vid sin höstsession att hos regeringen anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om den framtida gestaltningen av förhållandet mellan staten och svenska kyrkan. I det utlåtande av konstitutionsutskottet som låg till grund för beslutet underströks det, att utredningens huvudsyfte bör vara att framlägga material för en fortsatt diskussion av och ett framtida ställningstagande till frågan. Utskottet an-

såg sig för sin del inte böra göra något uttalande vare sig för eller emot en upplösning av sambandet mellan stat och kyrka. Däremot angav utskottet exempel på problem, som borde behandlas vid utredningen, och framförde även i övrigt vissa synpunkter på utredningens uppläggning. Utskottet förklarade sig också väl medvetet om att utredningen kommer att bli omfattande och mödosam.

Med denna begäran om utredning har riksdagen sagt sitt ord i saken, och det är självklart att en utredning av frågan skall komma till stånd. Eftersom ett kyrkomöte skulle inkallas i år och det gällde en sak, som så nära angick kyrkan, ansågs det emellertid naturligt, att även kyrkomötet skulle få tillfälle att anföra sina synpunkter, innan utredningen tillsattes. Kyrkomötet har också i några sammanhang berört frågan och har därvid utgått från det läge som uppkommit genom riksdagens framställning. Däremot har kyrkomötet inte anfört några synpunkter på utredningens uppläggning.

För egen del anser jag i likhet med interpellanten, att utredningen bör påbörjas snarast möjligt. Och jag har redan vidtagit förberedelser för att så skall kunna ske.

Härpå anförde:

Fru RENSTRÖM-INGENÄS (s):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för det snabba svaret på min interpellation, och än mera tackar jag för löftet däri.

Jag minns, att vid ärendets behandling i riksdagen år 1956 ifrågasattes det

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

huruvida staten, d. v. s. riksdagen, över huvud taget borde ta initiativ till en utredning av detta slag. Det borde vara kyrkan förbehållet att ta initiativ i frågor, som gäller kyrkan, sadet det. Därför kan jag förstå den synpunkt, som herr statsrådet säger har varit avgörande för det långa dröjsmålet med kommitténs tillsättande.

Från ömse håll har många gånger betygats, att bandet mellan stat och kyrka icke är enbart av godo. Kyrkans män har uttryckt önskemål om en friare ställning gentemot staten. De har känt det som ett intrång, då riksdagen tagit initiativ i frågor som rör kyrkan. Många medborgare återigen har ansett, att kyrkans ståndpunktstaganden emellanåt har harmonierat dåligt med den demokratiska människouppfattning, som staten principiellt hävdar. De känner sålunda kyrkans ståndpunktstagande som ett tvång. Därför är det värdefullt, att en objektiv utredning av dessa viktiga frågor blir utförd. Jag och många med mig är därför glada att höra, att statsrådet redan har vidtagit åtgärder för att så skall ske. Vi hoppas också, att utredningens direktiv kommer att utformas så, att de syftar till att kommittéarbetet inte drar alltför långt ut på tiden, utan att kommittén kan redovisa resultatet av sitt arbete inom en inte alltför avlägsen framtid.

Herr HALLÉN (s):

Herr talman! I riksdagsskrivelsen i fjol sadet tydligt ifrån, att den utredning som åsyftades angående den framtida regleringen av förhållandet mellan stat och kyrka, skulle vara allsidig, förutsättningslös, objektiv och opartisk. Detta betonades också upprepade gånger i debatten. Vi kan därför förutsätta, att Kungl. Maj:t fullföljer vad riksdagen därvidlag uttalat som sin önskan. Det har ju också statsrådet förklarat, vilket fyller oss med stor tillfredsställelse.

Men när jag sagt detta, är jag också

angelägen om att bekänna, att jag — och jag förmodar hela kammaren — visar en stor och rent spontan förståelse för de intentioner, som har inspirerat interpellanten. Det är inte bara tidpunkten, som i detta sammanhang är av intresse, utan vissa händelser har aktualiserat hela denna fråga och gjort det angeläget att en utredning verkligen snart kommer till stånd. Jag vill här offentligen säga ifrån, att det sätt varpå kyrkomötet behandlade den kungl. propositionen om kvinnliga präster har förorsakat en stark beklämning och skapat en känsla av besvikelse hos hela vårt folk. Att Sveriges riksdag — med ett par kända undantag — stod enhällig och att hela den svenska pressen, såvitt jag vet undantagslöst, stödde förslaget, gjorde inte något som helst intryck på kyrkomötet. Det var dock ingenting annat att vänta med känedom om den fundamentalistiska och bokstavsbundna syn, som tyvärr är kyrkans för närvarande. Vid sekelskiftet, då arbetarrörelsens frihetskamp pågick, mötte kyrkan på samma sätt kraven på de rent mänskligt-sociala rättigheterna med fullständig likgiltighet och oförståelse. Det känner vi alla till. Man förklarade då, att kravet på en ny samhällsordning var ett uppror mot den gudomliga världsordningen, och man citerade det gamla skrifteordet att »fattiga och rika måste bo bland varandra, ty Gud har gjort dem alla».

För en människa, som här i riksdagen har ägnat mycken tid och stort intresse åt att försvara rimliga kyrkliga positioner, känns det vemodigt att vi nu har kommit fram till dagens situation. Jag förutspår nämligen, att kyrkans förhållanden visavi riksdagen hädanefter blir betydligt försämrade. Det var symptomatiskt, då högerpartiets ledare herr Hjalmarson uttalade — och därvid säkerligen hade hela gruppen bakom sig — sitt beklagande över den klyfta, som nu skapats mellan folk och kyrka.

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

Innan jag slutar, herr talman, vill jag i alla fall peka på att det finns vissa ljuspunkter i dagens läge. Trots allt vågar jag säga, att vår kyrka är en folkkyrka, där lekmännen spelar en större roll än vi ibland tror. Jag vågar påstå, att våra lekmän har en riktigare intuitiv känsla för konsekvenserna av Kristi ande, som i fråga om förkunnelsen är fullständigt likgiltig för könssynpunkter, och att lekmännen över huvud visar en bättre förståelse för och drar klarare konsekvenser av Kristusandens följdverkan i nutiden än vad kyrkan tyvärr mäktar göra.

Vi bör också komma ihåg, att det kyrkomöte som nu gått till historien, nog inte gav en riktigt representativ bild av Sveriges kyrka. Vi känner kanske till, att särskilt de prästerliga ledamöternas tillsättande har föregåtts av minst sagt diskutabla ting. Det bedrevs från en viss central i vårt land ett slags gallupundersökning, som egentligen var en parodi på gallupundersökning, där man sökte ruta in varenda präst och få veta hans ställning. Sedan försökte man i varje stift utestänga vissa prästmän — med känt resultat.

Det gick så långt, att man på en del håll överenskom med ortens tidningar, att de skulle vägra ta emot insändare till förmån för präster, som kunde befaras ha en avvikande uppfattning. Hade alltså prästerna fått rösta utan denna påtryckning och utan denna kampanj, hade bilden antagligen blivit en annan.

En ytterligare ljuspunkt är, att kyrkomötesutskottets förslag, vilket, som vi alla känner till, firade formliga triumfer i fråga om bokstavsträldom, avslogs av kyrkomötet. Det sägs nu från biskopligt håll, att man är beredd att gå till en utredning, där man skall sätta sig i kontakt med Kyrkornas världsråd. Vad det skall tjäna till begriper jag inte, för det kan ju lika gärna vara ett skalleskjul. Om Kyrkornas världsråd avråder, kan man skylla på det. Om det däremot tillstyrker, kan man lätt svara, att man

måste lösa en sådan intern angelägenhet utan inflytande från annat håll.

För övrigt har jag svårt att förstå, att det skall ta så lång tid för en sådan utredning att bli på det klara med Kristusandens konsekvenser i en praktisk fråga. Jag menar med andra ord, att jag verkligen hoppas, att den utredningen, som jag förmodar, skall leda till en justering av det olyckliga beslutet, kommer så snart som möjligt.

Herr RUBBESTAD (cp):

Herr talman! Jag är litet förvånad över herr Halléns anförande. Jag vet mycket väl, att han var med i utredningen angående kvinnliga präster 1950 och att han då ivrigt förfäktade, att kvinnor skulle få rätt att prästvigas. Men herr Hallén känner säkerligen till, att den utredningen inte var enhällig, utan att där fanns fyra reservanter, som med hänvisning till bibeluttalanden på olika punkter ansåg, att prästvigning av kvinnor inte borde ifrågakomma. Detta är för övrigt ingen ny sak. Den har diskuterats ganska mycket inte bara inom den svenska kyrkan utan också inom andra kyrkor.

Det har visat sig, att om man vill följa nya testamentets uttalanden på väsentliga punkter, som herr Hallén inte borde vara främmande för, så får man stöd för den uppfattningen, om man vill låta bibeln tala sådan den är, att prästvigning av kvinnor inte bör komma i fråga.

Jag var närvarande i kyrkomötet och måste därför redogöra litet för varför jag kom till den ståndpunkt som kyrkomötet stannade för. I utskottet satt tre biskopar, där satt domprostas och en del andra prostar bland de prästerliga ledamöterna, som gav till känna sin mening och sin tro. Vi litade emellertid inte bara till dessa, utan vi lät göra en grundlig undersökning genom ett formulerat utsänt till Sveriges präster. Det var inte mindre än 2 404 stycken som

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

tillfrågades och av dem var det 87 procent som angav såsom sin bestämda mening att kvinnor icke borde prästvigas, detta med hänvisning till de uttalanden som i detta hänseende göres i nya testamentet.

Jag förmodar att herr Hallén har läst bibeln så pass, att han vet vilka punkter som därvidlag avses. I utskottets utlåtande redovisas inte mindre än 45 olika uttalanden i bibeln som stöd för denna uppfattning, vilken också låg till grund för utskottets utlåtande. Att det finns 13 procent av prästerna som har en annan mening har jag mycket lätt att förstå: de tänker då på att kvinnan ju skall vara jämställd med mannen när det gäller tjänster i övrigt. Beträffande dessa andra tjänster hyste vi alla inom utskottet den meningen, att det inte mötte det ringaste hinder för likställdhet på dessa områden.

När prästeden avlägges ger emellertid prästen ett löfte att hålla sig till Guds ord och värna om bibelns trosläror. Svenska kyrkan är ju ett trossamfund som skall ledas av vissa principer, nämligen de som förkunnas i Guds ord, vilket skall vara rättesnöret för prästerna i deras offentliga gärning. De har avlagt den eden att de skall i allt låta leda sig av dessa principer, och det var detta som gjorde att vi inte kunde vara med om att acceptera den framlagda propositionen.

Detta är några av de synpunkter vi kom fram till i utskottet, där vi under inte mindre än tre veckor dag för dag, från morgon till kväll, diskuterade dessa frågor. Jag blev där övertygad om att det var en mycket stark linje, som förfäktades av prästerna. Det var för övrigt inte enbart prästerna som avgjorde denna fråga i detta hänseende, utan också åtskilliga lekmän blev övertygade av de synpunkter som framfördes. Jag skulle önska att litet var även i denna församling ville läsa biskop Nygrens anförande vid mötet. Om vi är öppna för sanning och trogna mot bi-

beln skall vi också inse, att han har rätt i sina synpunkter.

Herr Hallén nämndes Kyrkornas världsråd — jag har för mig att också herr Hallén är ekumeniskt sinnad. Vi har där ett institut för kyrkorna i hela världen, där detta problem är aktuellt, och det är där man skall försöka komma till rätta med hur detta spörsmål på ena eller andra sättet kan lösas.

Bakom de synpunkter som anförts i utskottets utlåtande ligger även önskemålet att frågan skulle mogna. Det finns många i detta land som liksom herr Hallén anser, att situationen så småningom skall klarna. Och, såsom ärkebiskopen klart och tydligt framhöll — han var som bekant sjuk och deltog inte i kyrkomötets förhandlingar mer än sista dagen — är uppfattningarna i denna fråga så skiftande mellan både präster och andra människor, att problemet behöver klarna. Man skall inte köra fram frågan så här hastigt; med tiden kanske den kan lösas på ett tillfredsställande sätt.

Här har talats om att man vill ha medhjälpare i kyrkans tjänst bland kvinnorna. Ja, vad har resultatet blivit i Norge och i Danmark, där man infört möjlighet för kvinnor att prästvigas? Jo, i Norge har inte en enda kvinna prästvigts ännu. I Danmark däremot har fyra kvinnor prästvigts, av vilka bara en enda gör tjänst i kyrkan, under det att de andra arbetar inom sjukvården och vissa sociala inrättningar etc. Inte skall man tro att det blir någon vidare hjälp av dessa kvinnliga präster, när förhållandena är sådana.

Vi fick en anhållan från 26 teologie studerande kvinnor vid Uppsala universitet, att utskottet inte skulle tillstyrka förslaget, därför att de kände att nya testamentet lägger hinder i vägen för prästvigning av kvinnor. Jag tycker att en sådan sak också bör ha betydelse för alla dem som ivrar så kraftigt för att kvinnorna skall få prästvigas.

Den dag kan komma då de får präst-

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

vigas och då får vi se vilken förbättring detta medför för det kyrkliga livet. Det viktigaste härvidlag är att man är trofast mot bibelns ord.

Herr HALLÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte falla för frestelsen att glida in på teologien utan låta detta vara detta.

Herr Rubbestad påpekar, att det är ingen ny sak vi nu diskuterar. Nej, det skall alla veta: den första framställningen skrevs i ett betänkande om kvinnors tillträde till statstjänst ock avgavs 1923 och den delen som framförde kravet på kvinnliga präster var skrivet av mig. Herr Rubbestad säger, att man skall inte köra på för fort. Där glimtade ju fram en opportunistisk synpunkt, att det kanske kan tänkas andra förhållanden, då man skulle kunna gå med på saken. Men hur blir det då med troheten mot Skriften? Det vill jag fråga.

Det är förunderligt, att herr Rubbestad kan på detta sätt hänvisa till en mängd olika bibelställen, lösräckta ur sitt sammanhang, som kan tänkas stödja hans negativa synpunkter. Att han inte inser, att det är något annat som är viktigare än att bolla med bibelcitát, nämligen att dra de logiska konsekvenserna ur en livssyn, som Kristus förkunnade. Det talar herr Rubbestad inte alls om, utan han använder bara sina citat. Därför tycker jag att vi helt och hållet skall avskrivna den debatten.

Jag har tagit till orda här för att offentligen, som en försvarare av kyrkans positioner under många år, ge uttryck åt att jag dagligen ute bland lek-männen kan konstatera, hur oerhört kyrkans ställning har försvagats genom det beslut kyrkomötet fattat. Men jag är optimistisk. Jag tror, att det inte kommer att växa någon mossa över det beslutet, utan starka krafter är i rörelse för att få en revision av det till ett kommande kyrkomöte, som nog inte låter vänta på sig.

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Det är inte min mening att här medverka till någon ny debatt om kvinnans behörighet som präst. Jag har vid två tillfällen i riksdagen deklarerat min mening i denna sak och tydligt sagt ifrån, att det inte alls är lämplighets-skäl eller praktiska synpunkter som för mig är utslagsgivande. Jag har uttryckligen sagt, att om jag skulle ha fört sådana skäl till torgs, hade detta inneburit en nedvärdering av kvinnans insats.

Min ståndpunkt har byggt på principer — jag känner mig bunden av Skriften. Detta har jag som sagt framfört två gånger, och det är ett av de ljusa inslagen i mitt riksdagsarbete, att dessa mina synpunkter mötts med respekt av riksdagskamraterna och att jag på denna punkt här aldrig fått något obehag. — Detta må här räcka från min sida, ty ni känner alltså min ståndpunkt.

Men låt mig säga en sak ytterligare. När religionsfrihetslagen antogs, gjorde riksdagen ett uttalande, som innebär en mycket stor förpliktelse. Riksdagen framhöll nämligen, att kyrkan är ett trossamfund, en andlig gemenskap, vars karaktär och verksamhet bestämmas av dess bekännelse. Detta uttalande måste leda till att om kyrkan inom kyrkomötet tar ställning exempelvis i den fråga som nu diskuteras, så får riksdagen lov att bedöma frågan med hänsyn till sitt tidigare uttalande.

Herr talman! Jag vill också tacka statsrådet för hans svar på interpellationen. Det var väntat att svaret skulle bli sådant som det blev, men jag vill ändå tacka för att statsrådet inte lät locka sig att så att säga göra några sidouttalanden utan gjorde uttalandet rent departementsmässigt. Det är välgörande att svaret fick denna utformning.

Jag var motståndare till den här ifrågavarande utredningen när den tidigare behandlades, därför att jag anser, att man från kyrkans sida inte skall

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

aktualisera en skilsmässa. Jag går så långt att jag säger, att här skall det inte vara kyrkan som tar första steget, såvida inte kyrkan känner att statsmakterna i sina åtgöranden kommer in på kyrkans inre, livsviktiga frågor, alltså trosfrågorna. Då får kyrkan givetvis ta ställning och kanske positiv ställning till en skilsmässa. Hitintills har så inte skett. Givetvis har den nu diskuterade frågan kommit att mycket nära beröra också denna sak, men hur kyrkan i fortsättningen skall ställa sig blir ju beroende av statsmakternas åtgöranden. Eftersom jag förra gången intog en avisande hållning till en utredning, vill jag meddela, att jag i dagens läge ställer mig positiv till en sådan. Jag tror det är riktigt att dessa frågor utredes, så att kyrkans ställning och självbestämmanderätt i förhållande till staten klarlägges.

Mer vill jag, herr talman, för dagen inte anföra.

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Jag vill ogärna polemisera mot min ämbetsbroder, konstitutionsutskottets ärade ordförande Harald Hallén, men jag måste åtminstone göra ett påpekande. Om valet av de tre prästerliga ledamöterna sker efter vissa grupperingar, så är väl detta tämligen naturligt, ty vi har ju olika riktningar här i vårt land och inom kyrkan. Där emot vill jag säga, att de 57 lekmännen utses enligt indirekt valmetod, precis som första kammarens ledamöter.

Man får säkert gå tillbaka ända till 1893 för att finna ett kyrkomöte så fyllt av intensitet och allvar som det nu avslutade. Jag var med också vid 1951 och 1953 års kyrkomöten, som kännetecknades av ett mildt och vänligt klimat; nu var klimatet ytterst bistert.

1893 gällde det synen på kyrkans be-kännelse; nu — 1957 — gällde det synen på Skriften. Det var detta som var anledningen till att atmosfären blev så lad-

dad och sinnena så affekterade och att uppgörelsen blev så intensiv som den blev. Tyvärr fick detta också konsekvenser på det personliga planet.

Vi får emellertid i resonemangen inte glömma bort, att vårt land i andligt avseende är kraftigt differentierat och splittrat. Detta förhållande bidrar givetvis till att skärpa motsättningarna mellan olika bygder. Det vore gott, om de fortsatta överläggningarna i denna fråga kunde föras i en saklig och, så långt möjligt, lidelsefri och vänlig ton.

Jag har, herr talman, närmast begärt ordet för att göra ett par principiella påpekanden.

När det på sina håll — dock inte av fru Renström-Ingenäs — har sagts, att kyrkomötet i detta fall har begagnat sig av sin vetorätt, är detta inte formellt korrekt. Riksdagen behandlade inte ett lagförslag, när frågan togs upp härom året, utan gjorde bara ett uttalande — visserligen med mycket bestämd innebörd. Riksdagen beslöt också, att kyrkomötet först skulle få ta ställning till saken. Det är detta som nu har skett, och kyrkomötet har alltså ännu inte använt sin vetorätt. Det bör i klarhetens intresse påpekas.

Vidare vill jag, utan att här gå in på sakfrågan, vända mig mot det resonemang, som går ut på ungefär följande: kyrkomötet skall få fungera som hittills, om det fogligt och följsamt på varje punkt gör statsmakterna till viljes, också när det gäller kyrkans inre angelägenheter.

Jag vill bara i korthet omnämna, att när en kommitté i Norge under ordförandeskap av biskop Berggrav år 1948 lade fram ett betänkande med förslag till lag om Den norske kirkes ordning, så slog man vakt om kyrkans inre andliga frihet, som betecknades som be-kännelsens, förkunnelsens och kallel-sens frihet. Man hade erfarenheterna från ockupationens lidandesår i minnet. Vi har fler exempel från de totalitära regimerna på vart det leder, när kyr-

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

kans inre andliga frihet inte respekteras.

Vi har i fråga om de förhållanden, som vi i dag diskuterar, en vida förnämligare tradition än vårt norska broderfolk och en mera tillfredsställande situation i kyrkorättsligt avseende. Respekten för grundlagens bud och för konstitutionell ordning har varit utmärkande för både regering och riksdag i vårt land. Jag hoppas, att denna fina tradition skall bevaras, hur det än går med formerna för relationerna mellan kyrka och stat.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! På grund av en olycklig omständighet har försvarsberedningens arbete kommit att kollidera med pågående plenum. Jag fick därför inte tillfälle att personligen höra de första anförandena här utan har bara fått dem refererade för mig. Med herr talmanens tillstånd skulle jag bara vilja begagna detta repliktillfälle till att framhålla följande.

För min personliga del ansluter jag mig helt till den uppfattning, som har kommit till uttryck både inom och utom kyrkomötet, om önskvärdheten och angelägenheten av att vi skapar möjligheter för kvinnliga präster att verka inom den svenska kyrkan.

Men jag är, herr talman, angelägen om att ånyo få understryka, att denna uppfattning inte får leda till slutsatsen, att kyrkans självständiga bestämmanderätt borde begränsas. Jag kan kanske, herr talman, på den punkten bara få citera vad jag sade under remissdebatten, nämligen att vi i vår meningsriktning inte vill »medverka till att regering och riksdag får mera att säga till om i kyrkans angelägenheter. Vi kommer att bestämt motsätta oss alla försök att politisera dess arbetsvillkor och inre förhållanden, vilken motivering som än anföres för sådana framstötter.»

Än en gång vill jag ge uttryck åt den förhoppningen, att när nu frågan om kvinnliga präster skall ytterligare övervägas, kyrkomötet i denna fråga skall komma fram till ett positivt beslut.

Men, som sagt, vi på vår kant — både jag själv och mina meningsfränder — vill inte vara med om att inskränka kyrkans beslutanderätt.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Jag tänker inte ingå på någon behandling av de båda sakfrågor, som kan inrymmas under denna debatt, nämligen frågan om kyrkans skiljande från staten och frågan om kvinnans rätt att inneha prästämbete. Vår principiella uppfattning är ju den, att kyrkan bör skiljas från staten. Vi hävdar denna uppfattning, därför att vi anser, att om staten privilegierar en religionsriktning, står det i strid mot religionsfrihetens princip. Vi hoppas därför att den utredning, som skall igångsättas, skall komma fram till det resultatet, att man upplöser sambandet mellan stat och kyrka.

Emellertid tog jag till orda närmast för att framhålla den konstitutionella oformlighet, som ligger i det förhållandet, att ett kyrkomöte kan sätta sig över riksdagens vilja i frågor som rör kyrkan. Detta är en oformlighet. Riksdagen borde ju vara suverän att besluta i alla frågor, så mycket mer som staten underhåller statskyrkan. Det skulle inte kunna förekomma i ett demokratiskt samhälle, tycker man, att ett kyrkomöte kan sätta sig över riksdagens vilja. Vi för vår del anser, att en ändring här måste komma till stånd, oberoende av hur resultatet blir av den utredning som det här är fråga om, försävt den inte skulle utmyнна i att kyrkan skiljs från staten.

Slutligen skulle jag vilja säga, att när man hör herr Rubbestad, som alltid haft ansiktet vänt åt det världsliga, spela på de andliga strängarna, blir man minst sagt betänksam.

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

Fru JOHANSSON i Skövde (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet i anledning av herr Rubbestads anföran-
de. Han framhåller hur viktigt det är,
att vi i denna fråga tolkar bibeln på
det sätt som den skall tolkas.

Herr Rubbestad! Om vi, som kallar
oss kristna, skulle även i övriga frågor
sätta oss ned och tolka bibeln i de olika
situationer, som vi ställs inför i livet,
så skulle det sannerligen se annorlunda
ut i vår värld i dag, kanske t. o. m. vid
vissa frågors avgörande i Sveriges riksdag.
Att man tillämpar bibeln där det
passar är nog det mest vanliga, och
i det här fallet tycks man ha ansett det
synnerligen lämpligt att gå tillbaka till
skrifterna.

Det har skrivits och diskuterats myc-
ket efter detta års kyrkomöte. Jag läste
en artikel som jag tyckte sade mig en
hel del. Det var en man som var uppre-
tad över kyrkomötets inställning till
kvinnlige präster. Han kom in på tolk-
ningen av bibeln. Han framhöll, att han
hade sig bekant, att det i något av
stiften finns en prästman, som har fått
tjänstebil. Nu undrade artikelförfatta-
ren, var i bibeln man har kunnat finna
stöd för det. Jag håller med honom om
att det skulle vara lika riktigt, att man
satte sig ned och funderade över, om
detta verkligen står i överensstämmelse
med bibeln.

Herr Rubbestad säger vidare, att det
var över 80 procent av prästerna, som
gått emot beslutet om kvinnliga präster.
Ja, det förvånar inte mig så förfärligt
mycket. Att det blev en sådan majoritet
i kyrkomötet mot kvinnliga präster, för-
vånar mig inte heller så särskilt myc-
ket med tanke på den sammansättning
som kyrkomötet hade. Jag tror ut-
gången skulle ha blivit en annan, om
lekmännen hade haft mera inflytande.

Vad säger den stora allmänheten om
att denna fråga, som är av så vital be-
tydelse för alla landets inbyggare, skall
avgöras av Sveriges präster? Vi behöver
bara hänvisa till pressuttalanden efter

kyrkomötet. Jag tror inte det behövs
några ytterligare kommentarer. Om kyr-
kan vill behålla sin ställning och befästa
den ytterligare, vilket man åtminstone
gör gällande att man är angelägen
om, så får kyrkan ompröva sin ställ-
ning.

Frågan om förhållandet mellan stat
och kyrka behandlades här i riksdagen
för något över ett år sedan. Då hörde
jag till dem som ansåg, att det inte var
någon överhängande brådska med en
utredning. Det var många som då hade
den inställningen, att förhållandena var
bra som de var. Men i dag är läget an-
norlunda. I dag tror jag det finns stor
anledning att i likhet med fru Ren-
ström-Ingenäs ta upp spörsmålet om
när denna utredning skall komma till
stånd. Fastän jag inte var inne i kam-
maren, när ecklesiastikministern läm-
nade svaret, har jag hört att han utlo-
vat, att denna utredning snart skall
komma till stånd. Det är att hoppas att
så blir fallet.

Fru LIDMAN-FROSTENSON (h):

Herr talman! Frågan gällde ju egent-
ligen bara när utredningen om en
skilsmässa mellan stat och kyrka skulle
påbörjas, men eftersom debatten kom-
mit att röra även andra delar av kyr-
kans område, bland annat frågan om
kvinnlige präster, är det kanske lämp-
ligt att jag först med några ord anger
min inställning till detta spörsmål.

Vi måste handla efter Bibeln, sade
det utskott vid kyrkomötet som behand-
lade förslaget om kvinnliga präster, och
det är inte bibliskt med kvinnliga prä-
ster. Mot detta påstående kan ställas
frågan: Är kyrkomötet bibliskt? Det ska-
pades ju för 100 år sedan som en eckle-
siastik motsvarighet till riksdagen och
bygger på 1700- och 1800-talens par-
lamentariska idéer. Man söker och fin-
ner stöd i bibeln för sina meningar om
kvinnlige präster, men man frågar sig
aldrig var det står i Guds ord, att sta-

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

ten skall tillsätta prästerna eller bestämma deras antal. Det kan därför också ställas den frågan: Är svenska kyrkan verkligen en i bokstavstrogen mening biblisk kyrka?

I forskningens och vetenskapens värld finns det ingen gränsdragning mellan könen. En upptäckt har gjorts, en serie undersökningar har slutförts. Det spelar ingen roll, om handen som i laboratoriet hållit i retorten eller som sammanställt de gåtfulla sifferkvationerna på tavlan, tillhör en man eller en kvinna. Det är saken som är det betydelsefulla. Redskapet frågas det inte efter. Inte heller den stora och levande dikten är beroende av, om den skapats av man eller kvinna. Den lever genom sin inboende kraft.

Då frågar jag mig — och det är en djupt allvarlig fråga för min personliga del: Är det omöjligt att en plattform för gemensam arbetsinsats, där saken är den väsentliga och redskapet en andraplansangelägenhet, skulle kunna byggas upp även i religionens värld?

Jag tycker själv att ingen avslagsmotivering varit mer sårande för kvinnan än den som först gavs av utskottet vid kyrkomötet. Det kan inte hjälpas, att kyrkan har brännmärkt människor för könets skull. Det går an, men om kyrkan häri företräder Guds yttersta och fullkomliga vilja, då är detta en brännmärkning av Gud, och det tycker jag är förfärligt. Vad har vi för en Gud, som med den högsta objektivitet är Herre över skapelsens lagar men som i kyrkan skall dölja sig bakom en oöverkomlig skiljemur mellan könen? Säkert visste Jesus, när han gav människorna sitt ord, att detta ord skulle tillvaratagas av kyrkor och samfund över hela världen. Det skulle få sin särprägel och sin särskilda utformning beroende av luftstreck, kultur och mänsklig egenart. Hur kan kyrkan, som på vissa punkter har avlägsnat sig från den enkla ur bilden och efter bästa förstånd tvingats att utifrån rådande tidsläge bygga upp

sin organisation, pretendera på att handla efter bibelns bokstav i en fråga, när hon inte gjort det i så många andra?

Vad angår frågan om kyrkomötets veto och frågan om skilsmässa mellan stat och kyrka, vilka frågor också skymtat här i debatten, vill jag tala om, att jag helhjärtat ansluter mig till herr Hjalmarsons deklaration i detta stycke. Min personliga uppfattning är den, att ett modernt samhälle behöver kyrkan men också att kyrkan behöver staten. Orsaken till att jag på detta dubbla sätt ser problemet som så väsentligt och viktigt är det kanske inte plats att utveckla här just nu, men jag vill i alla fall ha sagt, att min inställning i dessa frågor är sådan. Jag tror, att en skilsmässa mellan stat och kyrka är en oerhört komplicerad fråga med en räckvidd för vårt samhälle, som vi inte kan överblicka så lättvindigt och i en hast.

Detta var, herr talman, vad jag nu kan säga i denna fråga.

Fru RENSTRÖM-INGENÄS (s):

Herr talman! Jag begärde ordet därför att flera talare här gjort gällande att vi, som har en annan mening än kyrkomötet när det gäller frågan om kvinnliga präster, har gått till storms mot kyrkomötet och dess rätt att handla efter sin egen vilja och sina egna tankar. Det har vi inte gjort. Kyrkomötet skall handla efter sin vilja och uppfattning. Även om kyrkomötet därvid handlar och talar på ett sätt, som strider mot stora medborgarskarors människouppfattning och mot de demokratiska principer som staten hävdar, så kan vi icke förmena kyrkomötet att göra detta. Men vi måste då överväga, huruvida icke sambandet mellan stat och kyrka bör upplösas.

I den interpellation, som jag här framställt, tog jag ju endast upp frågan om när den kommitté, som objektivt skall utreda detta problem, kommer att tillsättas, samtidigt som jag uttryck-

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

te en förhoppning om att kommittén snarast skulle kunna framlägga sitt arbetsresultat.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Det var närmast herr Rubbestad som uppkallade mig att komma med några kortfattade reflexioner. Herr Rubbestad ansåg att det var onödigt att i vårt land medge prästvigning av kvinnor, eftersom i Norge ännu inte någon kvinna blivit prästvigd och i Danmark endast fyra kvinnor. Men vi har ju här i landet en så stor prästbrist, att vi för våra gudstjänster måste anlita predikobiträden och dispenserade präster, som kanske inte alltid är de lämpligaste krafterna. Samtidigt finns det måhända gott om kvinnor, som skulle kunna göra en insats i gudstjänstlivet men som inte får göra det bara därför att de inte blivit födda till män.

Jag kan inte förstå att detta är riktigt. Det ligger väl i kyrkans intresse att ta vara på alla lämpliga krafter, och även om prästbristen inte skulle försvinna genom att ett mindre antal kvinnor skulle komma att begära prästvigning, så skulle i alla fall de kvinnliga prästerna innebära en värdefull hjälp.

Hänvisningen till bibeltexten och troheten mot denna har jag för min del inte mycket till övers för. Jag kan inte grekiska, men när man läst latin vet man att ett ord kan ha diametralt motsatt betydelse, om det användes t. ex. av Catullus eller Horatius för att nu ta några namn på måfå. Om man då tolkar ett ord enligt Catullus, medan det i själva verket skulle ha tolkats enligt Horatius, kan hela innebörden hos en text bli fullkomligt snedvriden. Jag skulle tro, att det kan förhålla sig ungefär likadant när det gäller en bibeltext, och jag tycker att det finns ett visst stöd för den uppfattningen däri, att bibelforskarna inte alltid är helt eniga.

Såsom kyrkvärd har jag varje söndag tillfälle att se vilka som besöker kyrkan

i min församling. Man upptäcker då mycket snart, att det är en viss skara kyrkbesökare som återkommer söndag efter söndag, och när någon av dessa upphör med sina kyrkbesök märker man det ögonblickligen. Jag har på senaste tiden i en del fall frågat vederbörande: »Varför har ni uteblivit? Är det på grund av den oro inom kyrkan som nu uppkommit genom tanken på kvinnliga präster och sådant?» — »Nej, det är det inte alls», har man svarat, och så har det visat sig, att orsaken i stället är den som herr Hallén här angav, nämligen den förändring av gudstjänstlivet, som håller på att ske och som vi inte härifrån kan påverka.

Herr Senander ansåg att kyrkan borde skiljas från staten, så att man skulle få verklig religionsfrihet. Men det har ju igångsatts en utredning, och det finns ingen anledning att här gå in på frågan om varthän denna utredning kan leda. Vi får väl dock hoppas att utredningen inte skall ge till resultat det som herr Senander eftersträvar: frihet från religion. Det är ju någonting helt annat än den religionsfrihet, som vi redan har.

Interpellationen gällde inte alls frågan om de kvinnliga prästerna, men det tog eld ögonblickligen, och nu har vi i en timmes tid hållit på att diskutera ett spörsmål, som egentligen inte hör hit. Detta visar hur ömtålig frågan är. Kanske må det därför vara mig tillåtet att sluta mitt inlägg med att uttrycka den förhoppningen, att den utredning, som ecklesiastikministern nämnde skulle sättas i gång, kommer att ta hänsyn även till de kyrkliga intressena. Man har nog det intrycket, att en hel del av den uppståndelse, som kyrkomötets beslut har väckt, har sin grund inte i en vilja att tjäna kyrkan utan i en vilja att komma åt den.

Herr RUBBESTAD (cp):

Herr talman! Sedan jag yttrade mig har många framfört olika synpunkter. Den siste talaren, herr Wachtmeister,

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

nämnde i sitt anförande något som glädde mig, nämligen att när han hade frågat folk nere i sin egen kyrka varför de stannade hemma och inte kom till kyrkan och om detta berodde på kyrkomötets ståndpunkt angående kvinnliga präster, fick han det svaret, att det gjorde det inte alls. Det tycker jag är mycket uppmuntrande att konstatera. Vi skall allesammans här komma ihåg, att kvinnorna i allmänhet nog tycker att det är bäst att ha en manlig präst och inte en kvinnlig. De vill höra någon, som med kraft kan förkunna Guds ord, och det tror jag att de manliga prästerna gör minst lika bra och till och med bättre än de kvinnliga. Ur den synpunkten behöver vi nog inte befara någon svårighet för kyrkan. Kvinnorna utgör de flesta av kyrkans åhörare, och det är synnerligen glädjande. Jag hoppas, att det förhållandet alltjämt skall fortfara att vi har kvinnor som går i kyrkan, och vi skulle naturligtvis önska, att också männeninge dit.

Jag skulle vilja betona vad fru Johansson i Skövde yttrade här om att man skulle önska, att Guds ord kunde genomsyra folket i hela landet, ty då skulle man få se på något helt annat i både liv och leverne, inte bara i kyrkan utan också här i riksdagen. Vi hörde, hur herr Dickson under remissdebatten var inne på samma linje, och jag vill understryka alla dessa synpunkter. Det skulle bli en stor förändring, om vi läte den kristna religionen genomsyra vårt samhälle på ett annat sätt än hittills varit fallet. Jag är nästan förvissad om att vi då inte skulle få så många motståndare till kyrkomötets ståndpunkt i denna fråga. I stället skulle vi glädja oss åt att ändå en klick av svenska kyrkans män vill hålla fast vid den kristna läran och ha den som en ledstjärna i allt sitt leverne. Kunde vi få alla i vårt land genomsyrade av kristendomen — både gamla prostar och andra människor — skulle vi säkerligen få ett helt annat tillstånd än vi har.

Jag instämmer med fru Lidman-Frostenson i den syn, som hon har på förhållandet mellan stat och kyrka. Redan när vi diskuterade frågan om förbindelserna mellan stat och kyrka och den utredning, som riksdagen gick in för, gav jag till känna, att det skulle vara olyckligt den dag man skilde stat och kyrka från varandra. De behöver varandra båda två. Jag hoppas att den utredning, som ecklesiastikministern har meddelat skall tillsättas, också kommer att ge till resultat, att det är önskvärt och helt enkelt nödvändigt, att stat och kyrka håller ihop.

Herr Senanders anförande finner jag ingen anledning att yttra mig om.

Vad herr Hjalmarson beträffar glädde det mig mycket, att han nu har kommit till en i viss mån annan ståndpunkt än den han gav till känna vid remissdebatten, då han klandrade kyrkomötet ganska hårt. Han kanske har blivit underrättad om att bland högerns valmanskår erhåller högern ett väldigt gott stöd av kyrkans män och alltid fått det. Han har kanske kommit till insikt om att detta kanske komme att svikta om man gör sådana uttalanden. Det är glädjande att han nu kommit att tillrättalägga sitt uttalande i remissdebatten.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Jag förstår så väl att herr Rubbestad tar vara på alla glädjeämnen. Han har inte fått så mycket medhåll i denna debatt tidigare.

Jag måste tyvärr beröva honom ett genom att uttrycka mig litet tydligare än jag måtte ha gjort nyss. Vad som glädde herr Rubbestad var att folket i min församling inte stötte sig på kyrkomötets beslut. Det var inte alls detta saken gällde. Vad jag avsåg var den oro som ärkebiskopen omnämnde. Han beklagade nämligen just den oro som vållats i kyrkan av den fråga som nu är under debatt. Jag hade frågat dessa som ute-

Svar på interpellation ang. utredningen av sambandet mellan stat och kyrka

blivit från gudstjänsten om det var denna oro, om det var de kanske kommande kvinnliga prästerna som skrämde dem. Den saken var de dock inte ett dugg rädda för, utan det var förändringarna i gudstjänstskicket som oroade dem.

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Jag begärde ordet när herr Rubbestad förklarade att herr Hjalmarson ändrat sin uppfattning sedan remissdebatten. Såvit jag kunde uppfatta honom här yttrade han i dag ingenting utöver vad han sade i remissdebatten. Han återgav ord för ord vad han den gången anförde till protokollet. I detta fall tror jag att både herr Hjalmarson och många andra av oss inom höger är alldeles på samma linje som vi varit tidigare.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Föredrogs den av herr *Eliasson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående förstärkning av kammarrättens personal.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Holmberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående beredande av stadigvarande sysselsättning för befolkningen i Norrbottens inland.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Stenberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan

att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående utredningarna rörande den mindre företagsamhetens aktuella problem, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Ceylon för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Föredrogs vart efter annat

jordbruksutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Fettjestad Ågården 2¹ i Östergötlands län m. fl. fastigheter; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nya riktlinjer för tillämpningen av kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 475) om eftergift i vissa fall av belopp, vilka lämnats såsom ekonomiskt bistånd av utlandsmyndighet,

nr 143, i anledning av väckta motioner angående bidrag till hemkonsulentverksamhet i städerna,

nr 144, i anledning av väckt motion om viss ändring av gällande bestämmelser om värnpliktsavlöning m. m.,

nr 145, i anledning av väckta motioner angående en effektiv bevaknings- och beredkapsorganisation för väghållningen vintertid, och

nr 146, i anledning av väckt motion om fraktlindring för transport i vissa fall av motorfordon mellan Gotland och fastlandet.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9

Fast vägförbindelse över sjön Bolmen mellan Bolmsö och Sunnaryd

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 147, i anledning av väckta motioner angående utredning om en fast vägförbindelse över sjön Bolmen mellan Bolmsö och Sunnaryd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr von SETH (h):

Herr talman! Denna motion är en s. k. länsmotion. Jag har framfört motionen i denna kammare. Däri hemställes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning om en fast vägförbindelse över sjön Bolmen mellan Bolmsö och Sunnaryd i södra delen av Jönköpings län.

Det må vara att detta är en länsfråga och att man kanske inte skulle ta upp tiden med den i kammaren, men å andra sidan har den ett visst samband med vägpolitiken över huvudet taget.

I korthet vill jag säga, att det här finns en färjeförbindelse mellan Bolmsö och fastlandet. Driftkostnaden för denna färja går till i det närmaste 110 000 kronor per år och kostnaderna kommer att öka ytterligare. På grund härav har vi ansett, att anläggandet av en fast vägförbindelse mellan Bolmsö och fastlandet skulle förränta en betydande kapitalinvestering. Dessutom skulle det ju bli bekvämare förbindelser och man skulle få bort kostsamma väntetider.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger bland annat, att enligt dess uppfattning befintliga färjeförbindelser så vitt möjligt bör ersättas med fasta förbindelser. Detta är alltså ett principuttalande som gäller hela landet. Man säger också att detta hittills endast kunnat ske i begränsad omfattning på grund av de ekonomiska resursernas otillräcklighet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, som yttrat sig i detta ärende, anser att inrättandet av en fast förbindelse Sunnaryd—Bolmsö skulle vara till nytta icke endast för befolkningen i trakten utan även såsom ett led i mera långväga förbindelser i nordvästlig—sydostlig riktning. Vidare säger länsstyrelsen ordagrant: »Ett starkt skäl för en broförbindelse vore den höga driftkostnaden för färjan. Denna kostnad, som inom den närmaste tiden kunde uppskattas till 110 000 kronor per år och säkerligen kommer att öka ytterligare, skulle förränta en betydande kapitalinvestering.»

Länsstyrelsen fortsätter längre fram med följande: »Med åberopande av det sålunda anförda anser länsstyrelsen, att om endast av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen angivna ordinarie medelsbelopp kan påräknas för Bolmsöföretaget, anledning för närvarande saknas till någon ytterligare utredning i frågan, innebärande bland annat en fullständig arbetsplan.» Till sist säger länsstyrelsen: »Föreläge däremot utsikter att erhålla särskilda anslagsmedel till företaget — vilket länsstyrelsen säger sig sakna möjlighet att bedöma — ville länsstyrelsen förorda, att en arbetsplan för en fast vägförbindelse mellan Bolmsö och Sunnaryd upprättades genom vägförvaltningen i länet.»

Utskottet har ju kommit till det resultatet, att särskilda anslagsmedel måste ställas till förfogande för att få denna förbindelse upprättad, och det anser sig inte kunna tillstyrka motionen.

Som jag började med att säga är detta en länsfråga, men det är också en icke obetydlig principfråga. Man kommer in på spörsmålet huruvida tillgängliga vägmedel används i behövlig utsträckning eller inte. Detta är kanske inte rätta tillfället att hålla något längre anförande om vägmedlens användning. Jag vill inte underlåta att i korthet peka på att Kungl. Maj:t

nu inte tillgodoser väg- och vattenbyggnadsstyrelsens äskanden i sådan utsträckning, att vägunderhållet kan skötas något så när. Ännu mindre kan önskvärda nyanläggningar komma till stånd. Denna kammare känner ju väl till — och detta gör förvisso i ännu högre grad de som trafikerar vägarna — att bilskattemedlen lagras år från år och ingalunda kommer till användning för de ändamål de är avsedda för. Jag vill endast erinra om att svenska folket kanske inte alltid har så lätt att glömma. Svenska folket har inte glömt, att redan finansminister Wigforss sade att bilskattemedlen utslutande skulle användas för vägändamål. Nu finns här vägmedel över som icke kommit till användning, och då tycker folket ute i bygderna att det inte kan vara rätt vägpolitik att vägmedlen lagras, önskvärda vägföretag inte kommer till stånd inom rimlig tid och vägunderhållet eftersättes.

I detta fall anser man att det skulle vara en god investering för staten att göra detta kapitalutlägg med vägskattemedel för att slippa dessa årliga kostnader för färjans drift. Dessa kostnader blir högre och högre för varje år.

Herr talman! Med tanke på det starka avslagsyrkande utskottet här kommit med vill jag inte sträcka mig till att yrka bifall till motionen. Jag vill dock med det sagda ha framfört, att människorna ute i bygderna — inte bara bilisterna utan över huvud taget alla som är beroende av vägarna på landsbygden — inte är belåtna med den vägpolitik som förts under de senare åren. Kravet att vägpengarna användes till en förbättring och en upprustning av vårt lands vägväsende kommer för varje år att göra sig allt starkare gällande. Därmed kommer man också att undvika slöseri med medel i vissa fall där man med bestämdhet kan peka på att en investering nu väl skulle betala sig i framtiden och dess-

Ersättning till värnpliktige Bengt Ryding

utom gagna vägtrafiken och näringslivet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 10

Ersättning till värnpliktige Bengt Ryding

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 148, i anledning av väckt motion angående viss ersättning till värnpliktige Bengt Ryding.

Sedan utskottets hemställen föredragits, anförde

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Tillsammans med en medmotionär i denna kammare har jag väckt en motion, i vilken vi yrkar att skälig ersättning måtte beviljas en skadad värnpliktig, Bengt Ryding från Vänersborg. Statsutskottet har vid behandlingen av detta ärende funnit sig vara förhindrat att lägga fram förslag om en skälig ersättning och anser att den ersättning som redan är beviljad bör få vara nog. Utskottet säger: »Vid behandling av ett antal med det förevarande ärendet likartade fall har utskottet i tidigare sammanhang haft anledning understryka, att man otvivelaktigt skulle kunna peka på en rad under militärtjänstgöring inträffade olycksfall, där verkningarna för den av skadan drabbade blivit förhållandevis svåra utan att fördensskull vederbörande kunnat påräkna någon ersättning utöver den som utgår med tillämpning av militärsättningsförordningen.»

Denne man som vi åsyftar i motionen har en ersättning som är uppräknad från kronor 157: 90 per månad, som vi anger i motionen, till 161: 25. Han lider av ett svårt men från olyckan, som skedde under en militärovnings. Han var motoreykelförare och råkade under en nattövning köra i diket och skada sitt ben. Har under ett par år cirkulerat

Ersättning till värnpliktige Bengt Ryding

mellan olika lasarett och har omsider blivit så pass bra, att han kunnat öppna en kioskrörelse, men för att driva den verksamheten måste han anlita hjälp.

Utskottet har konstaterat, att hustrun haft en arbetsanställning, som gjort att familjen har fått en inkomst på 750 kronor i månaden. Sedan vi skrev motionen har det inträffat en förändring genom att familjen fått ytterligare ett barn. Hustrun har alltså två barn och har måst sluta sin anställning.

Mannen har tidigare haft en kioskrörelse, som beräknades ge en viss inkomst, men den kunde inte drivas hela året. Han har nu fått överta en ny kioskrörelse, som han hoppas skall ge bättre utkomst, men han har måst ta upp ett nytt lån utöver det han haft tidigare och har därigenom ökat sin skuld med 7 000 kronor plus ökade räntekostnader. Enligt alla intyg är familjen skötsam och ambitiös och har gjort sitt bästa för att klara försörjningen.

Vi har också begärt att man skulle pröva, huruvida icke mannen kunde slippa betala det värnpliktslån på 5 000 kronor med en amorteringstid av fem år som han fått. Inte heller på den punkten ser det ut som om vi kunde få någon ändring till stånd. Tvärtom har han blivit hotad med utmätning därför att han äger fast egendom, och han har på sina dåliga inkomster måst börja amortera värnpliktslånet.

Detta är endast ett fall bland många, och jag frågar mig, om man inte kan förfara litet mjukare i dylika fall, även om det kanske blir vissa utgifter för statskassan. Vi kräver av ungdomarna som inkallas i militärtjänst att de skall delta i realistiska övningar och ta på sig alla de risker som är förenade med utbildningen för användande av de nya vapnen. Om det därvid inträffar någon olycka, som gör att vederbörande blir urståndsatt att försörja sig och sin familj, skall då samhället bara säga, att det var beklagligt, och inte ge honom annan hjälp än en ersättning med exem-

pelvis 161:25 i månaden? Vi kräver att ungdomar skall uppoffra tid för militärutbildning och militärövningar; skall vi dessutom påtvinga dem att själva betala de skador som de riskerar att bli utsatta för? Det är orimligt! Denne man har cirkulerat mellan olika sjukhus från mars 1952 till 1954, och under den tiden har han ju inte kunnat skaffa någon inkomst. Han har vidare fått men för livet av skadan, och arbetsoförmågan har bedömts uppgå till 33 $\frac{1}{3}$ procent. Det kanske inte låter så mycket, men här gäller det en ung man som var utbildad i ett yrke — han skulle bli målare — men nu på grund av skadan inte har möjlighet att återgå till det yrket utan måste söka sig fram på andra sätt. Han är som sagt ambitiös och skötsam och har försökt klara sig och sin familj på en kioskrörelse.

Jag har den uppfattningen, att vi i framtiden bör söka få andra normer för hjälp åt dem som skadats under militärtjänst. Såsom utskottet säger får vi gång på gång dylika fall under riksdagens prövning, där vederbörande har kommit i en svår situation och där vi skulle önska ge en högre ersättning, om inte vissa formalistiska hinder förelegat. Riksdagen har ju i något enstaka fall gått vid sidan om vad utskottet föreslagit, men med det utskottsutlåtande som föreligger i dag anser jag mig inte ha någon möjlighet att här ställa något yrkande. Jag skulle visserligen kunna lägga fram ett förslag om en höjning exempelvis med 100 kronor i månaden, men det vore ju dödfött, med den skrivning som utskottet anfört. Jag hoppas, att vi för framtiden skall få bättre normer för ersättning åt dem, som tar de risker under militärövningar som befälet fordrar. Då det inte finns möjlighet att yrka bifall till någon reservation och jag inte heller kan yrka bifall till motionen sådan den är utformad, får vi väl räkna med att under januari månad lägga fram en ny motion, i vilken vi ytterligare kan specificera våra yr-

Stöd åt svenska grammofoninspelningar av seriös musik genom restitution av varuskatt på grammofonskivor m. m.

kanden och ange vad vi menar med begreppet »skäligen ersättning».

Jag beklagar, herr talman, att jag i dagens läge icke kan ställa något yrkande.

Häri instämde herr *Andreasson* (s).

Överläggningen var härmed slutad. Kammarern biföll utskottets hemställan.

§ 11

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 149, i anledning av väckt motion angående ersättning till värnpliktige Rune Ljunggren för skada, åsamkad under militär fälttjänstövning, och

nr 150, i anledning av väckt motion angående ytterligare understöd till Harry Karl Bernhard Carlzén med anledning av invaliditet, ådragen under militärtjänstgöring.

Kammarern biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12

Stöd åt svenska grammofoninspelningar av seriös musik genom restitution av varuskatt på grammofonskivor m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 151, i anledning av väckt motion angående stöd åt svenska grammofoninspelningar av seriös musik genom restitution av varuskatt på grammofonskivor m. m.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr **NIHLFORS** (fp):

Herr talman! I den motion, som statsutskottet i utlåtandet nr 151 ansett ej böra föranleda någon riksdagens åtgärd, hade jag anhållit om utredning angående stöd till svenska grammofoninspelningar av seriös musik genom restitution av varuskatt, som enligt nu gällande bestämmelser skall erläggas för

alla grammofonskivor utom för sådana med allenast intalad text, avsedda för undervisning. Vidare hade jag i motionen yrkat, att även frågan om ordnandet av ett centralt statligt arkiv för inspelningar av värdefull musik borde upptagas till prövning.

Jag är en smula förvånad över att utskottet i vad gäller den senare frågan har ansett att tillräckliga skäl icke har anförts för att någon utredning skulle kunna tillstyrkas. I motionen har erinrats om att vi i fråga om tryckta böcker har bestämmelser om att ett visst antal exemplar skall tillställas statliga bibliotek och att man i analogi därmed borde kunna tänka sig en motsvarighet i fråga om statlig arkivförvaring av grammofonskivor till gagn för musikstudierande och forskare. Såvitt jag kan förstå har utskottet inte remitterat motionen i denna del till någon institution för yttrande.

Beträffande den av mig väckta tanken om statligt stöd åt svenska inspelningar av seriös musik kan sägas, att utskottet visserligen en smula välvilligt förklarar att den hade »visst fog för sig» men sedan helt anslutit sig till kontrollstyrelsens synpunkter, enligt vilka det dels skulle bli administrativt besvärligt med en skatterestitution och dels inte var principiellt riktigt att ge stöd av detta slag annat än genom direkta statsbidrag till producenterna.

En annan myndighet, som yttrat sig, är Musikaliska akademins styrelse. Denna ansåg däremot att motionen borde bifallas och att ett stöd för detta slag av inspelningar genom skatterestitution skulle kunna vara möjligt.

Det låter naturligtvis säga sig, att vi inte skall skapa krångel ovanpå det krångel, som redan finns genom denna indirekta beskattning, vilken ger statsverket en årlig inkomst på nära fem miljoner kronor. Det bör observeras att av detta belopp utgör skatten på inspelade skivor med seriös musik en

Ändrade bestämmelser rörande gäldandet av kostnader för hemtransport av befattningshavare, som avlider under tjänstgöring på annan ort

mycket liten del enligt kontrollstyrelsens utlåtande.

I och för sig skulle det finnas mycket att säga om denna indirekta skatt, som väl ursprungligen ansågs vara ett slags nöjesskatt. Men jag anser inte att tekniska svårigheter kan få vara avgörande för en så viktig fråga som den hur vi skall stödja svensk allvarligt syftande musik. Det är enligt min mening oerhört angeläget att söka stimulera det intresse som redan finns för seriös musik av svenskt ursprung, men på mig verkar det absurt att man skall ha sådana här pålagor på en faktiskt nästan helt ideellt inriktad verksamhet.

Det är möjligt, att man hos statsmakterna kan vinna gehör för någon form av statligt stöd, men vi har helt nyligen i kammaren avgjort ett ärende, statsutskottets utlåtande nr 143, där utskottet i fråga om en motion, som gick ut på statsbidrag till hemkonsulentverksamhet, bland annat framhållit, att allmänna statsbidragsutredningen vid verkställd översyn av statsbidragsgivningen uttalat stor skepsis beträffande ändamålsenligheten av särskilda statsbidrag för att stimulera till viss verksamhet. Att tillskapa nya statsbidrag är troligen därför inte så lätt.

I detta sammanhang kan man ju erinra om den nyligen genomförda nöjesskattereformen, som innebär lättnader för bland annat teaterverksamheten, med undantag för revy, varieté och dylikt.

Jag sade tidigare att skatten på gramofonskivor väl från början var tänkt som ett slags nöjesskatt — de flesta skivorna är onekligen dans- och underhållningsskivor. Kanske skulle en väg att stödja seriös musik vara att undanta inspelningar av sådan musik från denna beskattning. Då emellertid möjligheter att återkomma i ämnet med nya förslag föreligger, skall jag inte nu uppehålla mig vid detta. Jag vill emellertid konstatera, att frågan hur man skall

åstadkomma ett ökat stöd åt svenskt musikliv och åt den kulturfrämjande verksamhet, som ekonomiskt vanskliga svenska inspelningar utgör, är av sådan betydelse, att skattetekniska synpunkter inte borde få lägga hinder i vägen. Jag har emellertid för dagen intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 13

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 152, i anledning av väckta motioner om höjning av maximiåldern för statliga befattningshavare att ingå äktenskap med rätt för efterlevande make att erhålla familjepension eller familjelivränta.

Utskottets hemställen bifölls.

§ 14

Ändrade bestämmelser rörande gäldandet av kostnader för hemtransport av befattningshavare, som avlider under tjänstgöring på annan ort

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 153, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande gäldandet av kostnader för hemtransport av befattningshavare, som avlider under tjänstgöring på annan ort.

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid anförde

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Jag noterar med tacksamhet att utskottet ställt sig positivt till de i motionen framförda synpunkterna och önskemålen samt understrukit önskvärdheten av en snar lösning av denna fråga. Ett av motiven för att motionen ändå avstyrkts sågs vara, att chefen för flygvapnet år 1955 gjorde en framställning i detta ärende och att den framställningen för närvarande

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt skulle vara föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Jag vill påpeka att detta inte är och aldrig kan bli någon för staten större fråga — det kan aldrig bli någon fråga av ekonomisk räckvidd — men för de anhöriga till en avliden kan de ofta stora kostnaderna för hemtransport bli synnerligen betungande. Jag ber därför att få understryka önskvärdheten av att frågan verkligen med det snaraste löses.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölles.

§ 15

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående visst lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 181 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 17 oktober 1957, föreslagit riksdagen att dels besluta att genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg skulle utfärdas skattepremieobligationer och anordnas vinstutlottning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordnat, dels ock å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1957/58 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 7 200 000 kronor till Anordnande av vinstutlottning m. m. i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Bergh* (I: 555)

och den andra inom andra kammaren av herrar *Dickson* och *Eliasson* i Moholm (II: 701), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 181, dels ock antaga ett i motionerna framställt förslag angående ändring av 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Danmans* (I: 556) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Boija* och *Carlsson* i Tibro (II: 702), i vilka hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 181.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 555 och II: 701 samt I: 556 och II: 702, förstnämnda bägge motioner såvitt här vore i fråga,

1. besluta att genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg skulle utfärdas skattepremieobligationer och anordnas vinstutlottning i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 17 oktober 1957 förordats;

2. till Anordnande av vinstutlottning m. m. i samband med återbetalningen av överskjutande preliminär skatt å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1957/58 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 200 000 kronor;

B. att motionerna I: 555 och II: 701, såvitt de avsåge ändring av uppbördsförordningen, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Ohlson*, *Sundelin* och *Jacobsson*, fröken *Elmén*, herr *Widén*, fröken *Vinge* och herr *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort hemställa

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 555 och II: 701 samt I: 556 och II: 702, förstnämnda bägge motioner såvitt här vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

B. att motionerna I: 555 och II: 701, såvitt de avsåge ändring av uppbördsförordningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett att utskottet bort hemställa

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 555 och II: 701 samt I: 556 och II: 702, förstnämnda bägge motioner såvitt här vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

B. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 555 och II: 701, såvitt här vore i fråga, för sin del antaga följande förslag till

Förordning

angående ändring av 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272)

Härigenom förordnas att 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272) skall erhålla följande ändrade lydelse.

69 §.

1 mom. Därest den — — — preliminär skatt.

Ränta som — — — den skattskyldige.

Därest skattskyldig, för vilken den slutliga skatten understiger den preliminära, låter det belopp, som enligt debetsedel å slutlig skatt tillkommer honom, innestå till den 15 juni året efter det debitering skett, äger han erhålla ränta med 4 % å det innestående beloppet, avrundat till närmast lägre hundratal kronor.

Därest sålunda innestående belopp jämte ränta icke uttagits av den skattskyldige senast den 15 juli, skall beloppet för den skattskyldiges räkning överföras å sparkonto hos bank som den skattskyldige angivit eller som eljest bedömes vara den för den skattskyldige lämpligaste.

Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer äger utfärda för tillämpningen av tredje och fjärde styckena erforderliga föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därom meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och skall tillämpas jämväl med avscende å överskjutande skatt enligt debetsedel å slutlig skatt 1957.

Punkten A föredrogs; och anförde därvid:

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Den utjämning av statens utbetalningar över **budgetåret**, som finansministern avsett att främja genom det föreliggande förslaget, är synnerligen önskvärd. För vår del kan vi emellertid inte se, att detta ändamål i någon mera väsentlig mån främjas genom ett skatteloteri. Redan i fjol framförde vi liknande betänkligheter. Då angavs uttryckligen i propositionen att det hela var ett försök. Försöket visade emellertid, att allmänhetens intresse inte i någon större mån kunde mönstras för ett skatteloteri. Av den totala källskatteåterbäringen på 568 miljoner kronor blev, om man drar av omkostnaderna för lotteriet, genom skattepremieobligationerna endast cirka 10 procent innesläende. Ett sådant belopp torde i stort sett sakna praktisk betydelse. Med bästa vilja kan man sålunda inte påstå att försöket manade till fortsättning.

Principiellt tycker jag att det är motbjudande att vädja till spelinstinkten i detta sammanhang. Sparande och spel är i grunden oförenliga begrepp. Det frivilliga sparandet vill vi gärna vara med om att på lämpligt sätt uppmuntra. Mest betydelsefullt är givetvis det mera långfristiga sparandet. Jag är emellertid rädd för att man genom denna kortfristiga åtgärd motverkar just det långfristiga sparandet. De vanliga premieobligationerna har varit ett bra medel att suga upp köpkraftsoverskott. Detta är ju som regel ett sparande på längre sikt. Om nu försälj-

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

ningen av premieobligationer skulle minska på grund av skatteobligationerna, så har man för att vinna en tillfällig förmån för staten åstadkommit beklagliga skadeverkningar på det långfristiga sparandet. Det vore onekligen av intresse att höra riksgäldsfullmäktiges mening om denna sak, men liksom i fjol synes man inte ha ansett detta vara nödvändigt. Liksom förra året har förslaget även i år forcerats fram, och vid behandlingen i statsutskottet tror jag inte ens att motionerna förelåg i tryck. Däremot tror jag att skattepremieobligationerna redan är tryckta.

Högermotionärerna vill genom en höjd ränta locka folk att låta överskottsmedlen stå inne. Man borde kanske närmare undersöka denna möjlighet. Jag är emellertid rädd att det blir för mycket administrativt arbete för en sådan sak. Vidare föreligger nu en proposition om höjd ränta på inestående överskottsmedel. Kanske kunde man i samband med behandlingen av den propositionen ta upp frågan om en uppmuntringsränta för den skatteåterbäring som får stå inne.

Med det anförda har jag velat understryka de synpunkter som framförts i reservation 1) av herr Ohlon m. fl. Jag anser det inte vara sympatiskt att inbjuda till lotterispel med dessa pengar. Försöket i fjol visar, att en större allmänhet är av samma mening.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 1).

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Inom utskottet har icke rätt någon meningsskiljaktighet i fråga om det föreliggande förslagets syfte, nämligen att åvägabringa en utjämning av statens utbetalningar över budgetåret, vilket givetvis också skulle kunna medföra en begränsning av den tillfälliga statsupplåningen under andra kalenderhalvåret. Däremot framhölls

redan då denna fråga förra året var föremål för riksdagens behandling, att detta förslag utgjorde ett försök, begränsat till återbetalningen på hösten 1956 av överskjutande preliminär skatt. Riksdagen underströk också ganska tydligt att anordningen måste betraktas som ett försök.

Hur har nu detta försök utfallit? Man kan väl säga att det i två avseenden inte utfallit som Kungl. Maj:t önskade. För det första blev, som föregående talare redan berört, anslutningen mycket mindre än beräknat. För det andra visade det sig — vilket allmänheten ju inte hade möjlighet att i förväg bedöma — att det i obligationslistan blev vissa större luckor av osålda obligationer, med vilka staten deltog i vinstutlottningen. Även enligt det nu föreliggande förslaget skall staten delta i utlottningen med den osålda delen av utbudna obligationer, men omfattningen av detta deltagande skulle man nu försöka att väsentligt inskränka.

Det försök, som förra året gjordes, har alltså befunnits i två avseenden icke giva önskat resultat.

Om jag gör ett försök och det visar sig att det inte utfaller väl, är väl en logisk följd därav att jag icke upprepar försöket. Kungl. Maj:t föreslår emellertid en upprepning av förra årets försök, även om förslaget nu fått en något avvikande utformning.

Högerpartiet föreslog förra året att man skulle välja en annan väg, och vi har återkommit till detta förslag i år och försökt att i någon mån utvidga detsamma. I vår motion, nr 701, som reservationen ansluter sig till, säges det: »Det synes oss under sådana förhållanden uppenbart att man måste tillgripa speciella åtgärder. Det är enligt vår mening angeläget att man kombinerar försöket att utjämna statsutgifterna med ett försök att samtidigt få till stånd en ökning av det personliga frivilliga sparandet.» I motionen fram-

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

hålles vidare att man vill söka åstadkomma att detta sparande blir mera långsiktigt. Vi föreslår alltså vissa sparfrämjande åtgärder, som vi försöker konstruera så, att de skall åstadkomma inte bara ett kortsiktigt utan också ett mera långsiktigt sparande.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen nr 2) av fröken Andersson m. fl.

Samtidigt vill jag emellertid göra en rättelse. I denna reservation, som bygger på ovannämnda motion, har 69 §, 1 mom., tredje stycket, i det framlagda förordningsförslaget fått följande felaktiga formulering: »Därest skattskyldig, för vilken den slutliga skatten överstiger den preliminära, . . .». Detta stycke skall givetvis lyda: »Därest skattskyldig, för vilken den slutliga skatten understiger den preliminära, . . .». Så har det också formulerats i motionen.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen nr 2) med den ändring jag här redovisat.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Vad jag här har att säga är endast några småsaker, som jag kanske kunde ha sagt privat till finansministern. Men det kan för all del lika gärna inflyta i protokollet, och eftersom tiden ännu inte är så särskilt dyrbar, säger jag dem från denna plats.

Först vill jag då framhålla att det s. k. Strängaspelet redan förra året tilltalade mig från en synpunkt sett, och i botten av min själ tycker jag fortfarande att det är ett friskt och okonventionellt grepp — om det nu är finansministern eller någon annan som har hittat på det. Finansministern har ju i vilket fall som helst gått på den linjen, och jag hoppas att han även i fortsättningen skall få användning för sin fantasi till liknande uppslag och komma med lika okonventionella idéer.

Jag delar emellertid deras uppfattning — och då är det kanske bättre jag som talar — som menar att man får vara litet försiktig med lotterier. Och eftersom det här finns en möjlighet att på annat sätt framkalla ett tryck på människors inneboende lust att spara, nämligen om man biträder den motion, som har väckts från vårt håll i denna fråga, tycker jag att den vägen vore att föredra framför propositionens. Om emellertid riksdagen beslutar i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och om finansministern därefter finner att resultatet inte heller denna gång blir särskilt lyckat — om alltså anslutningen blir dålig — så är det väl tänkbart att finansministern kan pröva den i vår motion anvisade vägen att premiera dem, som låter den överskjutande skatten stå kvar under någon tid och på det sättet åstadkommer ett verkligt sparande.

Jag delar deras uppfattning, som tidigare här framhållit att syftet med åtgärderna naturligtvis är gott. Jag tror emellertid man skall finna det vara bättre att gå motionens väg. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 2).

Jag tycker emellertid att syftet är så viktigt, att, om inte denna reservation vinner kammarens bifall, så ser jag mig, ehuru med någon tvekan, nödsakad att gå på Kungl. Maj:ts linje.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Efter den diskussion, som i fjol fördes om exakt samma sak som vi nu behandlar, kan jag här fatta mig mycket kort.

Ett par talare har framhållit att fjolårets försök skulle vara avgränsat till endast det året. Jag tror dock inte att man skall tolka fjolårspropositionens skrivning så. I varje fall får man inte tolka utskottets skrivning på det viset. Utskottet underströk visserligen i fjol att det var fråga om ett försök, men i anslutning därtill förklarade utskottet,

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

att det skulle hållas öppet, huruvida försöket borde upprepas följande år eller om andra utvägar borde prövas. Även om det är riktigt som här sagts, nämligen att försöket i fjol inte utföll riktigt så, som man hade hoppats, har man ändå bedömt frågan på det sättet att det kan finnas anledning att upprepa försöket ett år till. Vi är väl knappast vid någon form av försöksverksamhet färdiga att redan efter ett år ta ställning till huruvida försöket skall fortsätta eller inte.

Som redan framhållits gick man i fjol ut med en relativt stor summa, och detta medförde att staten vid dragningen deltog med mycket stora belopp. Detta har man i år försökt komma ifrån genom att starta med en mindre summa och sedan överlåta åt riksgäldskontoret att i den mån det behövs öka den med jämna tiotal miljoner kronor.

Herr Staxäng talar för reservation nr 2), som ju inte innebär något annat än att man hoppas kunna åstadkomma ett resultat som från de förutsättningar herr Staxäng företräder skulle bli bättre än det som uppnåddes genom fjolårets system. Det resultatet tror man sig kunna åstadkomma genom att höja räntan på dessa pengar.

Man menar alltså, att man med en ränta på 8 procent skulle kunna fånga upp ett betydligt sparande. Det må förlåtas mig om jag säger, att jag inte tror att folk i någon större utsträckning skulle låta sig lockas av att få någon eller några kronor mera i ränta under ett halvår. I medeltal fick de som erhöll återbäring av skatt under fjolåret 240 kronor, om jag minns rätt, och vem som helst kan räkna ut hur mycket en eller annan procents högre ränta skulle ge i större återbäring.

Jag tror i stället, att skall man kunna på det syfte man eftersträvar — och syftet är ju, som tidigare sagts, att få en utjämning av statens utbetalningar över budgetåret — då är detta ändå

en väg, som det finns anledning att pröva vid i varje fall ytterligare ett tillfälle. Även om summan inte blir så stor, spelar den ändå en ganska avsevärd roll i dessa utjämningssträvanden.

I anslutning till vad jag här sagt, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på att kammaren måtte i enlighet med de vid utlåtandet fogade reservationerna avslå såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan i denna del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelander begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten A. i utskottets utlåtande nr 154, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i enlighet med de vid utlåtandet fogade reservationerna avslagit såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan i denna del.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han ansåge flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 86 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A.

Härefter föredrogs *punkten B*; och yttrade därvid

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Då vårt yrkande under punkt A nu har avslagits och vårt yrkande under punkt B är beroende av detta, har jag på denna punkt inte något särskilt yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets förvarande hemställan bifölls.

§ 16

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 155, i anledning av väckt motion om utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ELIASSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Beträffande rätten för ämbets- och tjänstemän i allmänhet att ha bisysslor gäller ganska snäva gränser. I likhet med vad som föreskrives för andra ämbetsmän gäller för domare, att de inte får vara styrelseledamöter i verk, bolag, förening eller inrättning, som har till ändamål att driva rörelse inom industri, handel, transport, bank- eller försäkringsrörelse eller annan näringsgren, eller vars verksamhet eljest har huvudsakligen ekonomiskt syfte. Dessutom gäller vissa andra inskränkningar i rätten för domare att inneha bisysslor; han är t. ex. förbjuden att idka advokat- och viss affärsverksamhet.

Motivet till dessa inskränkningar i rätten att ha privata uppdrag eller pri-

vat verksamhet är väl närmast, att domare icke bör inneha bisysslor, som kan medföra konflikter med hans ämbetsutövning. Från denna utgångspunkt har jag frågat mig, hur det ställer sig med skiljemannauppdrag för domare.

De flesta skiljemannauppdrag tillföres domaren från advokathåll. Med hänsyn till att detta är en yrkeskategori, som domaren i alldeles särskild utsträckning har kontakt med i sin ämbetsutövning, hade man väntat sig, att sådana extra uppdrag vore förbjudna. Såvitt jag kan bedöma, kan man finna minst lika farliga situationer i kombinationen domare—skiljeman som i kombinationen domare—styrelseledamot i bolag. Kan det inte vara lika farligt att domaren åtar sig ett välavlönat skiljemannauppdrag från någon advokat, som att han t. ex. sitter som styrelseledamot i ett försäkringsbolag? Det kan t. ex. gälla rent skönsmässiga avgöranden å ämbetets vägnar rörande skäligheten i ett arvode till den advokat, som domare regelmässigt har skiljemannauppdrag för.

Vad svarar nu statsutskottet? Man åberopar två skäl för avslag på motionen. Man säger för det första att skiljemannainstitutionen har ökat i betydelse under senare år och att det är av vikt, att denna inte försvagas genom att man utestänger aktiva domare från dessa uppdrag. Det är en synpunkt som inte är en rättssäkerhetssynpunkt och som jag skall be att få återkomma till senare.

För det andra säger man att några missförhållanden icke har visats. Utskottet anser till fyllest att hänvisa till ett uttalande från en av hovrätterna, att rådande förhållanden inte varit ägnade »att skapa ens någon misstanke om bristande oväld».

Till detta skulle jag vilja genmäla: Behövs det? Räcker det inte med att man skapar en farlig situation? Varför skall nödvändigtvis någon olycka

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

inträffa, innan man beslutar sig för säkerhetsåtgärder? Dessutom är det ganska märkvärdigt att det bara hänvisas till ett uttalande från en hovrätt, i synnerhet som en annan hovrätt framhåller, att det i en viss situation kan föreligga risk för ifrågavarande misstanke — jag hänvisar till sidan 10 i utskottets utlåtandet.

Uppdrag som skiljeman kan innebära antingen att man sitter som ordförande i skiljenämnd eller att man har uppdraget såsom ena partens skiljeman. I motionen var förstahandsyrkandet att utredningen borde avse, om förbud över huvud taget bör införas för domare att vara skiljeman. I andra hand hemställde jag att denna utredning skulle gälla frågan, om man inte åtminstone skulle förbjuda domare att vara ena partens skiljeman, alltså tillåta domare att sitta i skiljenämnd, men endast såsom ordförande.

Denna fråga har utskottet icke yttrat sig om, och detta — märk väl! — trots att samtliga de remissinstanser, som direkt yttrat sig på den punkten, tillstyrkt utredning. Det är sex remissinstanser som yttrat sig. De som tillstyrkt utredning även i denna del är Skånska hovrätten, hovrätten för Nedre Norrland och Saco. Skånska hovrätten säger: »Möjligen kan övervägas ett förbud avseende andra skiljemannauppdrag än såsom ordförande eller ensam skiljedomare.» Hovrätten säger sig vidare finna vissa skäl tala för att en utredning kommit till stånd angående rätten att med domarämbete förena skiljemannauppdrag. Hovrätten för Nedre Norrland tillstyrker att en utredning göres. Saco slutligen säger (på sidan 12 i utlåtandet) att organisationen icke vill motsätta sig en utredning »i vad den avser domares deltagande såsom partsrepresentant i skiljeförfarande».

Här är alltså tre remissinstanser som, trots att de får betraktas som

partsorganisationer i detta ärende, har tillstyrkt utredning. Jag ifrågasätter om man över huvud kan komma mycket längre. Men inte ett enda ord redovisas i statsutskottets utlåtande rörande dessa tre remissinstansers positiva inställning till denna fråga.

Hur ställer sig de övriga remissinstanserna? Ja, Svea hovrätt och statens lönenämnd har icke yttrat sig i denna del av motionsyrkandet. Återstår justitiekanslersämbetet. Inte heller JK ställer sig direkt avvisande till en utredning. Han säger bland annat (på sidan 7) att han »icke velat taga någon mera bestämd ställning till frågan om rätt för domare att mottaga skiljemannauppdrag utan allenast avsett att framhålla, att olika synpunkter kunna anläggas på frågans lösning».

Jag skulle mot bakgrund av vad jag här relaterat vilja fråga utskottets talesman, hur avslag på motionsyrkandet i denna del kan ha stöd i utskottets motivering. Jag finner egentligen bara ett stycke som över huvud taget kan tänkas ha anknytning till denna fråga, och det har följande lydelse: »Den i motionen väckta frågan har även andra aspekter än de nu angivna. En ganska utförlig belysning härav lämnas i de avgivna remissyttrandena, och utskottet finner sig kunna inskränka sig till att hänvisa till dessa.»

Går man till remissyttrandena i vad de avser frågan om utredning av förbud för domares deltagande som partsrepresentant i skiljenämnd, kan jag inte finna annat än att de som yttrat sig härom tillstyrker utredning.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Fastän jag tillhör den grupp av domare, som har möjlighet att mottaga skiljemannauppdrag, måste jag säga att jag finner det ganska otillfredsställande att helt olika regler skall gälla i detta avseende beträffande olika grupper av domare. Jag tycker att

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

reglerna borde vara lika för olika slag av domare.

Jag finner det å andra sidan inte rimligt att domarna skulle vara helt avstängda från att mottaga sådana uppdrag, för vilka de är alldeles särskilt skickade, eftersom de har till yrke att slita tvister. Men en mycket viktig regel är ju att domarna skall vara opartiska. Det är alldeles självklart. Jag tror också det saknas anledning tro att de är annat än opartiska, när de åtar sig ett sådant här uppdrag.

Men det är en annan sak man måste tänka på, och det är den föreställning folk får om deras opartiskhet. Det kan inte hjälpas, att om en och samma domare gång efter annan anlitas som förlikningsman av ett visst företag eller av en viss person — kanske en god vän till vederbörande — så kan ju folk lätt få den uppfattningen, att denna domare inte är alldeles opartisk. Jag tycker en lämplig avvägning skulle vara just att en domare finge åtaga sig uppdrag antingen som ensam skiljeman eller som ordförande i skiljenämnd, alltså vad som nu gäller för härardshövdingar. Möjligen kan man undantaga justitieråd och regeringsråd, inte bara av rent praktiska skäl, därför att riksdagen många gånger tagit klar och entydig ställning till frågan om dessas möjlighet att vara skiljemän, utan även därför att de skäl som talar för domares användande som skiljeman inte är särskilt framträdande när det gäller dessa domare. Skälen är ju att det bör finnas god tillgång på de olika orterna till sådana personer, som kan betros med skiljemannauppdrag och vara ordförande i skiljenämnd. Man har också sagt, att detta arbete är så nyttigt för domarna, därför att det ger dem nya erfarenheter, och dessa skäl kan ju inte åberopas när det gäller dessa våra högsta domare. De bör ju rimligen vara så erfarna, att detta inte kan spela någon roll.

Själv har jag, fastän jag tillhör den privilegierade gruppen, aldrig tagit något skiljedomsuppdrag annat än som ordförande av just det skäl jag nämnde: jag tycker att domarna inte ens får misstänkas för partiskhet. Tar man bara sådana ordförandeskap, till vilka man antingen utses av bägge parterna eller också, om de inte kan sänjas, av en myndighet eller på annat sätt som kan vara stipulerat i skiljeavtalet, då är denna ens opartiskhet grundtimrad, och ingen kan komma och göra några påståenden i det hänseendet.

Jag skulle gärna sett att man gått in för en utredning i den begränsade utsträckning jag talat om, och jag tror, att i det långa loppet kan man inte gärna hävda, att det skall råda olika bestämmelser för olika kategorier av domare härvidlag, möjligen med det undantag jag nämnde, alltså för justitieråd och regeringsråd.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Låt mig först understryka, att utskottet är fullt ense med motionärerna om att det inte får finnas någon misstanke om partiskhet från de personers sida, som skall tjänstgöra som domare och som skiljemän. Men vi har menat, när vi tagit ställning till motionsyrkandet, att ingenting anförts i motionen som skulle kunna ge belägg för att det råder några missförhållanden i detta avseende.

Herr Eliasson sade: Skall det behövas bevis för partiskhet, innan man vidtar åtgärder? Detta skulle jag vilja returnera på det sättet att jag säger, att innan man gör påståenden i en riktning, som skulle kunna inge folk föreställningen att partiskhet föreligger, måste man kräva bevis för att partiskhet verkligen föreläggat. Jag tror inte det är riktigt att på detta sätt ifrågasätta hederligheten hos en hel ämbetsmannakår.

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Herr Rylander var inne på att bestämmelserna borde vara lika för alla domare, och jag skall gärna hålla med om det. Att vi yrkat avslag på motionen beror på att den syftar till ingenting annat än ett generellt förbud för domare att åta sig skiljemannauppdrag. Jag tror i likhet med herr Rylander, att det inte kan vara någon fara att lätta på en del förbud för vissa domare att åta sig sådana här uppdrag. Jag har ganska svårt att tänka mig att den som utses av parterna till ensam skiljedomare, om man är överens om att anlita just denna person, med något fog skulle kunna anses uppträda partiskt. Likaså har jag svårt att tänka mig, att det skulle kunna göras gällande att ordföranden i en skiljenämnd skulle företräda en viss parts intressen. Jag kan för min personliga del gå ett stycke längre än herr Rylander och säga, att jag har tämligen svårt att utifrån mina lekmannasynpunkter inse att man, om någon utses som partsrepresentant i en skiljenämnd och den andra parten har möjlighet att också utse sin representant, skulle behöva befara, att domslutet som sådant vore präglad av partiskhet, av den ena sidans större inflytande etc.

Jag vill, på tal om ett eventuellt förbud för domare att åtaga sig skiljemannauppdrag, också peka på en annan aspekt. Det är, att väl i de flesta fall menar, att den enskilde skall ha rätt att disponera sin fritid utan inskränkning.

Motionsyrkandet innebär ju ingenting annat än att man för en viss grupp — visserligen kan det sägas, att man redan har gjort det för justitieråd och regeringsråd — inför bestämmelser som innebär att vederbörande är förhindrad att på sin fritid åtaga sig de uppdrag, som han önskar och som det ur olika synpunkter — även ur samhällets synpunkt — kan vara angeläget att han åtager sig.

I det sammanhanget vill jag peka på vad vi anfört i utskottets utlåtande, nämligen att man ifrån näringslivets sida mycket starkt har understrukit behovet av att ha domare som skiljemän. På det sättet kommer man ifrån mycket omständliga, mycket dyrbara och mycket omfattande processförfaranden, som man annars skulle tvingas att använda sig av, om ett generellt förbud genomfördes för domare att åtaga sig sådana uppdrag.

Jag tror att man i detta sammanhang bör beakta den synpunkten, att man från näringslivets sida fäster största avseende vid att man har tillgång till domare som skiljemän.

Herr talman! Jag skall inte ytterligare förlänga denna debatt. Jag vill bara sluta med att säga, att jag tror de flesta domare, för att inte säga den absoluta majoriteten, går till väga på samma sätt som herr Rylander. Vederbörande har själva tillräcklig omdömesförmåga för att avgöra, huruvida de skall åtaga sig ett skiljemannauppdrag eller inte och de åtar sig inte ett skiljemannauppdrag, om de därmed skulle riskera att på något sätt komma i den ställningen, att ovällden skulle kunna ifrågasättas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! I det gamla Rom fanns ett uttryck som löd: »Cesars hustru får ej ens misstänkas.»

Tankegångar i överensstämmelse därmed har legat bakom det förhållandet, att jag har skrivit på denna motion. Jag kan inte på något som helst sätt dela utskottsrepresentantens uppfattning, när han säger, att ingenting har framkommit, som tyder på våld och att man måste ha bevis på det för att verkställa en lagstiftning.

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Jag vill fråga om det någonsin framkommit några bevis för att inte justitieråd och regeringsråd, som är förbjudna att motiaga några sådana här uppdrag, har uppträtt på ett olämpligt sätt, långt mindre visat våld i sin domarutövning?

Jag måste protestera mot det sätt, på vilket utskottet har referat vår motion. Vi har hemställt om en utredning, *huruvida ovillkorligt förbud bör gälla*, men utskottet talar om en utredning *syftande till ovillkorligt förbud*, därtill sannolikt föranlett av ett felaktigt uttryck i ett av utlåtandena, nämligen justitiekanslersämbetets utlåtande. Nej, herr talman, det är inte det som det är fråga om utan om en objektiv utredning.

Jag kan inte heller riktigt förstå, hur man från utskottets sida bara helt enkelt kan säga en sådan sak som att det må vara till fyllest att peka på ett utlåtande från en av hovrätterna, enligt vilket denna hovrätt inte har kunnat finna, att rådande förhållanden har varit ägnade att skapa ens någon misstanke om bristande oväld. Detta uttalande, herr talman, förekommer i Svea hovrätts utlåtande. Det gäller alltså ett enda av de utlåtanden som har inhämtats. Nog förefaller det en liten smula egendomligt, att det starka tillstyrkandet av t. ex. hovrätten för Nedre Norrland inte på något som helst sätt har kommit till uttryck i utskottsutlåtandet.

Det skulle vara mycket att säga ytterligare på denna punkt, men jag vill inskränka mig till att instämma i vad alla är ense om, nämligen kravet på fullständig oväld från domarnas sida. Jag vill också instämma i vad herr Rylander sade om det egendomliga i de olika bestämmelserna för olika slag av domare. Blir man utnämnd från härads-hövding till justitieråd, så duger man inte till skiljedomare; då misstänkes man för våld, om man skulle ta ett såsådant här uppdrag, och därför får man inte göra det. Bestämmelserna är alltså

icke likartade, men på en sådan punkt, där det gäller att Cesars hustru inte ens får misstänkas, borde man åtminstone ha likartade bestämmelser.

Herr ELIASSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Herr Gustafsson säger att denna motion syftar till ett generell förbud för domare och att den inte berör de andra problemen.

Det är väl inte riktigt. Om jag ordagrant läser, vad som finnes antecknat om yrkandena i utlåtandet, heter det att det i motionen »har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning, huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag», — det är det första yrkandet. Sedan står det: »eller i andra hand att förbudet bör gälla annat skiljemannauppdrag än såsom ordförande» — det är det andra yrkandet. I det tredje yrkandet heter det: »att i vart fall samma förbud som nu gäller för härads-hövdingar och vattenrättsdomare måtte gälla jämväl för lagmän.» Det finns alltså tre olika yrkanden i denna motion.

Sedan säger herr Gustafsson, att denna motion ifrågasätter hederligheten hos en hel ämbetsmannakår. Det är en oerhörd beskyllning, som det inte finns ett ens av täckning för vare sig i min motion eller i vad jag här har anfört. Tankegången i motionen och i vad jag här har sagt är att i fråga om domares rätt till skiljemannauppdrag föreligger en situation, som är väl så farlig som den, vilken uppkommit när man har ansett sig böra förbjuda en domare att t. ex. vara ledamot i styrelsen för ett bolag, en bank eller en försäkringsinrättning.

Jag har inte fått något svar av herr Gustafsson beträffande hur han ställer sig till denna fråga om förbud för domare att åtaga sig annat skiljemannauppdrag än såsom ordförande.

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Det tredje yrkandet har inte heller berörts i utskottsutlåtandet. Det har som bakgrund en önskan om enhetliga bestämmelser för olika domarkategorier. Det är ju, som här har framhållits, helt och hållet förbjudet för justitieråd och regeringsråd att mottaga skiljemannauppdrag. Häradshövdingar och vattenrättsdomare får endast sitta som ordförande i skiljenämnd, och beträffande övriga finns inga regler. Sålunda är det t. ex. inget förbud för lagmän i hovrätt och ordförande i rådhusrätt att vara skiljeman, vare sig det nu gäller ordförandeskap i skiljenämnd eller att vara ena partens skiljeman.

Hur skall denna inkonsekventa reglering sakligt motiveras, och är det inte lämpligt att överväga mera enhetliga bestämmelser? Ja, statsutskottet lämnar ingen förklaring över huvud taget härvidlag.

Vad säger remissinstanserna? Hovrätten för Nedre Norrland anför bland omständigheterna för att tillstyrka utredningen: »Som skäl till att det för justitieråd och regeringsråd stadgade förbudet ej utsträckts att omfatta även häradshövdingar har, som i motionen erinrats, anförts att svårigheter att finna lämplig skiljeman då i vissa fall skulle uppstå. Med nuvarande kommunikationer torde detta skäl knappast väga särskilt tungt. Bärande motiv för någon åtskillnad i förevarande hänseende mellan olika domare synes över huvud taget ej kunna åberopas.»

Även Skånska hovrätten anser att enhetliga bestämmelser bör gälla för alla domare: »Över huvud bör alla domare behandlas lika i förevarande hänseende. Samma regler böra gälla vare sig domaren tillhör högsta domstolen, hovrätt, häradsrätt eller rådhusrätt.» Även denna hovrätt anför detta som ett skäl för utredning.

Svea hovrätt, statens lönenämnd och Saco yttrar sig icke direkt i denna fråga.

J. K. slutligen konstaterar att »en ganska betydande oenhetlighet är följaktligen rådande på området och åtskillnaden mellan de olika kategorierna av domare torde icke i allo eller kanske ens väsentligen vara i och för sig sakligt motiverad». Detta kan åberopas till stöd för utredning, säger J. K. Sedan faller han tillbaka på den allmänna motiveringen om att inga missförhållanden visats föreligga.

Denna invändning har vi tidigare bemött. Jag instämmer med herr Munktell när han frågar: Har det varit missförhållanden som föranlett, att man föreskrivit ifrågavarande förbud för justitieråd? Har anledningen till förbudet för dem att sitta som skiljemän varit, att man misstänkt, att de missbrukat sin tjänsteställning? Har det varit en sådan misstanke, som föranlett att man förbjudit regeringsråd att vara skiljemän? Har man misstänkt våra häradshövdingar och vattenrättsdomare för missbruk av sin tjänsteställning, när man stadgat förbud för dem att mottaga skiljemannauppdrag annat än som ordförande?

Man får väl fastmer utgå ifrån att inskränkningarna införts med hänsyn till allmänna rättssäkerhetssynpunkter med utgångspunkt från kravet på domarens absoluta oavhängighet. Det är samma utgångspunkt som jag har haft, när jag väckte min motion. Man kan dessutom framhålla, att man 1946, 1947 och 1951 här i riksdagen haft frågor uppe om lättande av förbudet för de kategorier av domare det här gällt, alltså justitieråd, regeringsråd, häradshövdingar och vattenrättsdomare. Sådana lättnader har man emellertid icke ansett sig böra införa. Detta har väl inte heller då berott på att man kunnat konstatera missförhållanden beträffande dessa grupper av domare. Man har väl resonerat som så, att man icke skall tillskapa en farlig situation. Jag frågar mig därför:

Utredning huruvida ovillkorligt förbud bör gälla för att med tjänst såsom domare förena skiljemannauppdrag m. m.

Varför skall man då göra det för de andra kategorierna av domare?

Jag vill slutligen tillägga, att domarna synes vara mera ekonomiskt beroende av sina skiljemannauppdrag än jag trodde, när jag skrev min motion. J. K. framhåller, att tidsandan är sådan, att inskränkningar i rätten till bisysslor fördrages vida mindre nu än förr, och att man får vara försiktig när det gäller sådana inskränkningar för statstjänstemän, så att de inte går över i privat tjänst.

Att domarna var så beroende av sina skiljemannauppdrag, som hovrätten för Nedre Norrland anser, hade jag inte haft en aning om. Jag skall be att få återge yttrandet i sitt sammanhang: »Hovrätten ansluter sig oförbehållsamt till principen om domares absoluta oavhängighet. Det är angeläget att icke ens skuggan av misstanke för partiskhet faller över en domares ämbetsgärning. Problemet om domares bisysslor bör emellertid ses ur flera synvinklar. Domaren är, han som andra, ej mer än människa. Det är naturligt att han har sina vänner och kanske också sina ovänner. Likaledes är det naturligt att en domare liksom varje annan dugande samhällsmedlem önskar skaffa sig en tillfredsställande levnadsstandard. Den enda egentliga möjlighet till extrainkomster som en domare har är att han utnyttjar sina juridiska kunskaper och sin domarerfarenhet. Detta kan ske genom att han åtar sig skiljemannauppdrag och vissa andra uppdrag, där juridisk sakkunskap erfordras.»

Sedan kommer en mening i yttrandet, som får en att ifrågasätta, om hovrätten menar allvar eller skämtar. Den säger nämligen följande: »Berövas domaren denna möjlighet, blir han praktiskt taget helt hänvisad att leva på sin lön.»

Jag förstår domarna, när de säger, att de bör ha en sådan lön, att yrket lockar skickliga jurister att välja do-

marbanan, och att lönesättningen bör vara sådan, att de utan extrauppdrag skall vara ekonomiskt oberoende. Domarbanan är — om man jämför med domarnas ställning i många andra länder — alltför litet ekonomiskt lockande, men detta bör vara ett problem som icke sammankopplas med frågan om lämpligheten att inneha vissa extrauppdrag. Jag har ingen förståelse för den slags motivering, som säger: »Det är visserligen icke så bra med dessa skiljemannauppdrag, men vi har så litet betalt, att vi måste ha dem.» Det anser jag vara mer eller mindre att bjuda ut rättssäkerhetssynpunkter till salu.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min motion i den del den avser utredning om förbud för domare att av part mottaga skiljemannauppdrag samt tillskapandet av enhetliga bestämmelser för samtliga kategorier domare.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Eliasson beklagar sig över att han inte fått svar på vad han frågat om, nämligen — om jag fattar honom rätt — hur och på vilket sätt det i motionen skulle ha gjorts gällande, att domarna skulle uppträda olämpligt. Jag kan inte säga annat än att det intryck jag har fått, när jag läst motionen, är att man just som bakgrund till detta yrkande lägger riskerna för att domarna skulle komma i beroende av advokaterna, som ger dem skiljemannauppdrag. Detta är den röda tråden i motionen, men det är också anledningen till mitt tidigare uttalande, att man i denna motion använt ett skrivsätt, varigenom man mer eller mindre ifrågasätter en stor ämbetsmannakårs hederlighet.

Herr Munktell anförde med hänvisning till utlåtandet från hovrätten för nedre Norrland, att utskottet inte har tagit vederbörlig hänsyn till de synpunkter, som framförts däri. Hovrätten

Utredning ang. lantbruksnämndernas avskaffande m. m.

tillstyrker ändå en utredning, men denna »bör lämpligen avse ej blott rätten att med domarämbete förena skiljemannauppdrag utan befogenheter för domare att åtaga sig bisysslor över huvud. I anslutning till vad hovrätten ovan framhållit måste domarens avlöningsförhållanden härvid jämväl komma under omprövning». Detta är orsaken till att vi i utskottsutlåtandet framhållit, att denna fråga också har andra aspekter än de, som kommit fram i motionen. Det finns t. ex. lönepolitiska aspekter, men jag skall inte beröra dem här; det blir kanhända anledning här till i andra sammanhang.

Frågan är inte så enkel, och att med motionens motivering begära en utredning är enligt min mening ändå inte riktigt. Därför vidhåller jag vad jag tidigare sade om att motionen har en bestämd inriktning, i varje fall i sin första attsats. Herr Eliassons uppläsning bekräftar också, att man begär en utredning om ett generellt förbud för domare att åta sig skiljemannauppdrag. Den beställning av en utredning av visst slag, som göres i motionen, har vi från statsutskottets sida inte velat vara med om.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 17**Utredning ang. lantbruksnämndernas avskaffande m. m.**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckta motioner om utredning angående lantbruksnämndernas avskaffande m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr HAMRIN i Kalmar (fp):

Herr talman! Det kan förefalla onödigt att uppta kammarens tid med en motion, som ett enhälligt utskott har

avstyrkt. Jag skulle ändå vilja framlägga min egen syn såsom motionär på de frågor, som bildar bakgrunden till motionen.

Det borde inte behöva påpekas — men av erfarenhet vet jag, att det kanske inte är så överflödigt — att det här inte är fråga om tjänstemännens och förtroendemännens sätt att sköta de ärenden, som de blivit ålagda att handlägga i lantbruksnämnderna. Det är inte heller fråga om medlen och målen för jordbruksrationaliseringen. De sista frågorna får vi för övrigt diskutera i annat sammanhang; vi har också gjort det här i kammaren i samband med spørsmålet om jordförvärvslagens vara eller icke vara. Vad saken gäller är den lämpligaste organisationen ur både den enskildes och det allmännas synpunkt. Vi har för närvarande jordbrukets rationaliseringsfrågor uppdelade på ett flertal olika organ: hushållningssällskap, lantbruksnämnder och lantmäteri.

När den nuvarande organisationen kom till år 1947 — vi firar alltså i år dess tioårsjubileum — var det ingalunda någon enhällig mening, att den skulle få den form, som den nu har.

Av remissyttrandena framgår att det var inte mindre än tre olika alternativ som då övervägdes. Att man till sist stannade för 27-mannakommitténs förslag, berodde ingalunda därpå att övervägande antalet remissinstanser hade förordat den lösningen.

När vi nu har tio års erfarenhet av den organisationsform, som sålunda valdes, borde det finnas anledning att se efter vad dessa erfarenheter har att ge oss. Det är ganska klart att organisationen kunde vara bättre än den är. Jag vill bara hänvisa till att JO och statsrevisorerna har under årens lopp varit inne på dessa saker och gjort det ena och det andra påpekandet. Såsom utskottet också framhåller, är inte frågan om en utredning ny. Den var kanske senast uppe här i riksdagen år 1953. Men jag vill än en gång erinra om att

Utredning ang. lantbruksnämndernas avskaffande m. m.

sedan dess har vi fått ytterligare erfarenheter av den nuvarande organisationsformen.

Jag vill därefter övergå till att något granska de remissyttranden som avgivits i anledning av årets motion. Enligt vad som framgår av statskontorets yttrande framhöll statskontoret redan 1953 bl. a. »att det ej vore sannolikt, att dubbelarbete i viss utsträckning förekomme mellan de organ, som bäre ansvaret för de olika verksamhetsgrenarna, samt att över huvud taget en viss överorganisation syntes präglja jordbruksområdet. Ämbetsverket delade därför den av jordbruksutskottet tidigare uttalade uppfattningen, att en översyn särskilt av den lokala organisationen vore av behovet påkallad».

Vad årets motion beträffar säger statskontoret att ämbetsverket i princip alltjämt är av den meningen, att skäl föreligger för en utredning i det av motionärerna angivna syftet. Att statskontoret sedan kommer fram till ett avstyrkande av motionen, beror på bakgrunden till riksdagens tidigare ställningstagande till saken.

Av lantbruksstyrelsens yttrande framgår att styrelsen i stort sett ställt sig kritisk till motionens tankegångar, och det kan ju vara förklarligt. Lantbruksstyrelsen påpekar dock något som man bör ta fasta på, nämligen att det behövs en upprustning av de organ som skall handha ärenden om jordbrukets rationalisering. Det gäller inte bara lantbruksnämnderna, vilkas resurser lantbruksstyrelsen givetvis närmast kan bedöma, utan också lantmäteriet. Att lantbruksnämnderna inte fått de resurser som en gång kanske utlovades, det betonas av lantbruksstyrelsen. För egen del vill jag intyga att detsamma gäller lantmäteriet. Vi har inte de resurser som vi blev utlovade när omorganisationen år 1948 skulle träda i kraft. Om nu en upprustning av lantbruksnämnderna skall ske bl. a. med hänsyn till bristen på juridisk och skoglig expertis, vore

väl det riktiga att denna upprustning föregicks av en undersökning om huruvida den organisationsform, som nu över huvud taget finns på detta område, är den lämpligaste.

Lantbruksstyrelsen framhåller att det behövs arbetsro även i detta fall. Men alla nya nämnder och styrelser får väl finna sig i att bli observerade och att man från det allmännas sida drar slutsatser av de erfarenheter som gjorts i varje fall under en första tioårsperiod av verksamheten.

Av det yttrande, som statens organisationsnämnd avgivit, framgår att nämnden ingalunda är kallsinnig till behovet av en översyn av ifrågavarande myndigheters organisation, men man hänvisar till att det pågår en utredning rörande ärendenas fördelning mellan hushållningssällskap och lantbruksnämnder. Denna utredning berör dock inte problemet i hela dess vidd.

Hushållningssällskapens förbund har också yttrat sig över motionen och instämmer i stort sett i dess syfte. I varje fall anser man att det behövs en översyn av kompetensområdena för respektive hushållningssällskap och lantbruksnämnder. Jag kan av egen erfarenhet säga att detsamma är förhållandet när det gäller lantmäterimyndigheter och lantbruksnämnder. Kompetensområdena går i viss mån in i varandra och gränserna är svåra att dra. Det behövs därför en smidigare och bättre organisation.

När jordbruksutskottet i sitt utlåtande kommer fram till ett avstyrkande av motionen, hänvisar utskottet inte bara till den utredning som sysslar med frågan om gränsdragningen mellan hushållningssällskap och lantbruksnämnder, utan också till 1954 års fastighetsbildningskommitté och 1956 års lantmäterikommitté. Det är nog en from förhoppning från jordbruksutskottets sida att dessa kommittéer skall lösa den fråga det här gäller. Deras direktiv täcker helt enkelt inte ifrågavarande om-

råde. En annan sak är att i varje fall fastighetsbildningskommittén är livligt intresserad av att frågan blir löst på ett eller annat sätt.

Så som det hela för närvarande ligger till, skall jag inte, herr talman, i dag ställa något yrkande. Jag kommer att avvakta de utredningar, till vilka utskottet hänvisar, och när resultatet av dessa utredningar inom inte alltför avlägsen framtid, vill jag hoppas, kommer att föreligga, skall jag be att få återkomma, därest frågan då fortfarande är olöst.

Herr *Nelander* (fp) instämde häri.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 18

Föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av väckt motion angående den definitiva utformningen av statens lantbrukskemiska laboratorium, och

nr 36, i anledning av väckta motioner angående utredningar och förslag på trädgårdsnäringens område m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19

Försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Åstad 1^a i Östergötlands län m. fl. fastigheter.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5

Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län

Kungl. Maj:t föreslog under förevärande punkt försäljning av kronoegendomen Näs 1^a på Orust genom utbud under hand för en köpeskilling av lägst 113 700 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Reservation hade avgivits av herrar *Antby* och *Ahlsten*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *AHLSTEN* (fp):

Herr talman! Det försäljningsärende som här föreligger är ganska besvärligt. Det rör en egendom på Orust ute i den bohuslänska skärgården. Det är ett fullständigt jordbruk som omfattar 24,2 hektar åker, 5,5 hektar äng och 17,5 hektar produktiv skogsmark. Egendomen har varit utarrenderad tidigare. Den siste arrendatorn frånträdde egendomen den 14 mars och förklarade, att han icke var villig att inköpa den. Den var värderad till 113 700 kronor. Domänintendenten i länet annonserade ut egendomen till salu två gånger utan att något som helst anbud avgavs. Han försökte övertala de eventuella köpare som uppenbarade sig att inkomma med något anbud, men ingen av dem var villig därtill.

När vårbruket stod för dörren satte sig intendenten i förbindelse med herr Hilmer Carlsson, som tidigare visat ett visst intresse för inköp av gården. Intendenten bad honom på nytt att komma med anbud på egendomen, så att gården kunde brukas under sommaren. I det läget avgav Carlsson ett anbud på 75 000 kronor. Köpekontraktet undertecknades av domänstyrelsen den 24 april, Carlsson tillträdde egendomen och har brukat den i sommar.

När vi sedan kom till hösten visade det sig, att avundsjukan på något sätt vuxit sig tillräckligt stark ute på ön.

Näs¹ i Göteborgs och Bohus län

Resultatet blev att det kommit in anbud till utskottet, ett den 31 augusti på 90 000 kronor och ett den 5 oktober på 85 000 kronor. Det högsta anbudet har avgivits av en granne, som samtidigt säger, att han är villig att arrendera egendomen om det inte kan bli försäljning av med detsamma. Detta skulle således innebära, att ett fullständigt jordbruk ute på ön försvinner. Det har nämligen upplysts om att Carlsson har en son, som är villig att överta den egendom Carlsson själv har. På detta sätt skulle man bereda möjlighet för en ung man ute på ön att få fortsätta som jordbrukare. Detta vore ju — såvitt jag kan förstå — i överensstämmelse med de synpunkter på landsbygdens avfolkning som vi har anlagt — i varje fall när det gäller principen att försöka behålla unga män vid fullständiga jordbruk.

Jag är angelägen om att framhålla, att under den tid denna gård varit till salu har lantbruksnämnden i länet haft möjlighet att förvärva egendomen och planlägga det hela. Ingenting har emellertid passat. I det tvångsläge man i våras befann sig gjorde domänintendenten denna uppgörelse och under-tecknade kontraktet. Carlsson betalade också samtidigt som kontraktet under-tecknades en handpenning på inte mindre än 15 000 kronor.

Nu har utskottet inte godkänt detta. Av formella skäl som vi först i dag har fått reda på lär det helt enkelt inte gå att ställa ett yrkande som innebär, att Carlsson skall få köpa egendomen på de villkor som angivits i reservationen. Som propositionen är skriven lär det inte gå för enskilda personer att i detta fall ta initiativ i utskottet för att ställa ett sådant yrkande. Följaktligen kommer jag inte att ställa ett yrkande om ett bifall till reservationen. Jag är dock angelägen om, herr talman, att erinra om fakta i saken. Jag tycker inte att Sveriges riksdag skall vara vilken fastighetsförmedlare som helst. Vi har så mycket

fastighetsaffärer att handskas med inom lantbruksnämnderna. Hur skulle det bli om man tillät människor att komma in efteråt — när avundsjukan blivit tillräckligt stor kring vissa affärer — och lämna in det ena anbudet efter det andra och på detta sätt trassla till över hela fältet. Riksdagen kan här komma att fatta principbeslut, som lantbruksnämnderna sedan kan anse sig bundna av och som vid prövningen av klagomål som kan inkomma måste beaktas av lantbruksstyrelsen.

Jag tycker att detta är en mycket olustig historia. Den enda förmildrande omständigheten är faktiskt det förhållandet, att riksdagen kanske är ställd i ett tvångsläge, så att det beslut som kommer att fattas — om det nu blir för utskottet — inte kan anses som prejudicerande, vilket jag hade fruktat. Det var därför vi skrev denna reservation.

Vad innebär detta? Jo, att denna person, som ordnat för inköpet och skaffat pengar för att betala de 15 000 kronorna i handpenning och planlagt för sin sons framtid genom detta inköp och nu hela sommaren brukat denna egendom, ställs utan någon som helst förmänsrätt att förvärva fastigheten utan måste flytta därifrån, och att egendomen på nytt skall annonseras ut, så att vem som helst skall få konkurrera med honom på lika villkor. Detta är knappast värdigt Sveriges riksdag.

När jag av formella skäl, herr talman, inte kan yrka bifall till reservationen, vill jag ha gjort det uttalandet till riksdagens protokoll att jag hoppas att detta ärende kommer att handläggas så, att denna person på ett eller annat sätt kommer i den förmänsställning som jag anser det rättvist att han får.

Vi hade i reservationen föreslagit att han skulle få köpa egendomen för det nya taxeringsvärdet, 81 300 kronor. Jag vill påminna om att detta är en egendom vars jord är odikad och byggnaderna gamla och omoderna. Vi vet vilka kostnader det innebär att dika ett

stycke jord och ställa byggnader i ordning. Jag tror att det nya taxeringsvärdet 81 300 kronor är ett mycket skäligt pris, som riksdagen borde ha accepterat. Detta har jag velat säga i denna fråga, herr talman, för att freda mitt eget samvete och riksdagens anseende.

I detta yttrande instämde herr *Löfgren* (fp).

Herr *PETTERSSON* i Dahl (cp):

Herr talman! Det är kanske anledning att ta denna fråga nyktert och inte blåsa upp den som herr *Ahlsten* gjorde.

Hur har jordbruksutskottet handlagt detta ärende? När jordbruksutskottet i ärenden av detta slag anser att det inte är alldeles klart, huruvida det köp Kungl. Maj:t föreslår skall godkännas eller om villkoren bör ändras, sätts en delegation till, som ser på egendomen på ort och ställe. Så gick det till också denna gång. Det var tre ställen som vi ansåg besvärliga, två i Östergötland och Näs i Bohuslän. Delegationen omfattade fem ledamöter. Alla partier var representerade, socialdemokraterna av herrar *Gustafson* i Dädesjö och *Jonson* i Fjäle, högern av herr *Eskilsson* och folkpartiet av herr *Rimås* samt centerpartiet bondeförbundet av mig. De andra bägge ärendena har vi redan behandlat. Där har också, tror jag, riksdagens bägge kamrar följt utskottets hemstäl-lan.

Vi var också i Bohuslän och såg på Näs. Vid ett sammanträde efteråt innan vi behandlade saken i utskottet, var delegationen fullt enig i sin åsikt om ärendet. Om ni läser utlåtandet med stor noggrannhet, får ni se att herr *Rimås*, som deltagit i delegationens arbete, inte fick sitta med vid behandlingen av denna punkt. Där trädde herr *Ahlsten* in i stället. Det brukar vara vanligt att en ledamot som blivit utsedd som medlem av delegationen också får vara med vid slutbehandlingen i utskottsplenium.

Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län

I detta försäljningsärende har Kungl. Maj:t på domänstyrelsens förslag satt priset till lägst 113 700 kronor. Sedan har domänstyrelsen förklarat stället till salu, men det har inte kommit in anbud. Hur det sedan gick, kan jag inte säga. Reservanten har ju här talat om att domänintendenten tagit kontakt med herr *Carlsson* — som han kanske kände förut, det känner jag inte till — och anmodat denne att lämna in anbud. *Carlsson* bjöd 75 000 kronor. Det är ganska uppseendeväckande att priset ligger så långt under domänstyrelsens värdering på 113 700 kronor. Jag sade när vi besåg gården att ett fel måste vara begånget på ett eller annat sätt, antingen i domänstyrelsens värdering eller på någon annan punkt. Det kan annars inte bli så stor variation. Jag skulle nästan vilja säga att man förutsätter att domänstyrelsen inte värderar en egendom så oriktigt.

Nu säger herr *Ahlsten* att detta är ett led i landsbygdens avfolkning att utskottet föreslår, att fastigheten skall utbudas igen. Det hindrar inte att *Hilmer Carlsson* kan komma med ett nytt anbud att köpa fastigheten. Den som har lämnat det högsta anbudet är en nära granne. Han har en jordlott som en gång har avstyckats från denna brukningsdel. Han har lämnat in ett anbud på 90 000 kronor, och en annan har lämnat in anbud på 85 000 kronor.

Det sägs att det inte är värdigt Sveriges riksdag att fatta ett sådant beslut som här föreslås. Jag tror inte det är riktigt och klokt att ta så stora ord i munnen, herr *Ahlsten*! Här är intet fel begånget.

Herr *Ahlsten* säger vidare, att när avundsjukan är tillräckligt stor, kommer det ett nytt anbud. Jag vill inte pröva, huruvida det är avundsjuka som ligger bakom, men här är fullständigt klarlagt hur allt har gått till, och jag anser att utskottet inte kunnat handla på annat sätt än det gjort. *Hilmer Carlsson* har tillträtt fastigheten och brukat

Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län

den i sommar, det är riktigt. Han har en annan gård inte så långt ifrån denna, har den alltså i sambruk, och han har inte behövt ta byggnaderna i anspråk vare sig för sig själv eller för kreaturen — de djur han haft är betesdjur, och dem har han inte behövt ha inne. Jag säger inte detta för att misskreditera Hilmer Carlsson; tvärtom vill jag säga att han har skött jorden ordentligt och fått en vacker gröda, och att det kommit regn som spolierat skörden för honom liksom för andra jordbrukare kan varken Sveriges riksdag eller domänstyrelsen eller någon annan rå för. I det här fallet är det nog nödvändigt att göra som vi föreslår.

Herr Ahlsten säger att det krävs en omfattande upprustning, om byggnaderna skall ställas i skick. Ja, så är det tyvärr med nästan alla gårdar. Jag har i min hand en artikel ur en göteborgstidning, men man får inte tro på alla rövarhistorier som står i tidningar. Några ledamöter av utskottet har som sagt sett på fastigheten, och vi kan säga att det inte är så farligt med husen. De kan upprustas; att det kostar en del är klart. Sedan behöver också jorden dikas. Ett avloppsdike som går genom hela tegen är alldeles igengrott, men det kan inte någon av oss rå för, utan det beror snarast på domänstyrelsen, som inte rensat upp detta dike så att det kan ta upp avloppsvattnet.

Herr talman! Jag har velat lämna en redogörelse för ärendet för att visa, att det inte finns någon annan möjlighet än att handla så som vi har föreslagit. Det gäller ändå en egendom om vilken Kungl. Maj:t har sagt, att den skall säljas till lägst 113 700 kronor, och domänstyrelsen har under hand antagit ett preliminärt köpeanbud på 75 000 kronor. Jag har ingen möjlighet att pröva de olika köparnas lämplighet — jag hoppas och tror att de är lämpliga alla tre — men jag kan inte förstå att det är någonting annat att göra än vad vi har föreslagit, nämligen att återför-

visa ärendet till domänstyrelsen och sedan låta det bli en ny riksdagsfråga.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr AHLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Dahl säger att det inte är så farligt med byggnaderna. Enligt de uppgifter jag har fått är manbyggnaden ett gammalt virkeshus utan några som helst moderniteter såsom vatten och avlopp, och den ligger på en klippa utan källare. Skall man dra in vattenledning, måste man spränga i berget. Ekonomibyggnaderna är likaledes gamla och omoderna virkeshus. Jag undrar vad det skulle kosta att ställa sådana byggnader i ordning. Herr Pettersson i Dahl kan säkert också föreställa sig vad det skulle kosta att gräva avloppsdiken och täckdika 25 hektar odikad åker och att sätta byggnaderna i skick med den standard som här har redovisats. Om en person gör det och sedan säljer egendomen, får han nog inte mer för egendomen än han lagt ned i kostnader på dikning och iordningställande av byggnaderna — så har det i varje fall varit hittills.

Jag vet inte vad det kan bero på att herr Pettersson i Dahl finner att detta inte kostar så mycket, han har i varje fall inte tidigare sett värderingen från de synpunkter som herr Pettersson i Dahl här har redovisat. Det kan väl inte hänga samman med att bondeförbundet har gått i graven.

Jag har av talmannen fått höra, att det finns möjlighet att i detta ärende ställa ett yrkande om återremiss till utskottet, trots att första kammaren har fattat beslut i frågan. Med hänsyn till de förhållanden som här föreligger ber jag, herr talman, att få framställa detta yrkande om återremiss av frågan till jordbruksutskottet.

Herr PETERSSON i Dahl (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det är intressant att

Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län

höra herr Ahlsten, som inte har varit där nere, tala om besvärligheter som uppstår. Att huset ligger på en klippa i Bohuslän är ingenting nytt eller märkvärdigt — det gör husen på många ställen i Bohuslän. Att man får spränga för att lägga ned en vattenledning förekommer många gånger också på slättmark; det är således inte heller märkvärdigt. Att det är dyrt att dika visste vi också. Hilmer Carlsson var fullt medveten om alla besvärligheter i förväg. Han var där när vi var på platsen, vi talade med honom, och han var på det klara med att ärendet skulle underställas riksdagen och att han måste vara beredd på att inte få köpa.

Herr Ahlsten säger, att vår inställning möjligen kan bero på att bondeförbundet har gått i graven. Då vill jag fråga herr Ahlsten: Är Hilmer Carlsson rätt-trogen folkpartist och hur många gånger har folkpartiet ändrat namn?

Herr JOHANSSON i Torp (s):

Herr talman! Sedan utskottets ordförande och reservanten herr Ahlsten nu har yttrat sig i olika omgångar har det mesta väl blivit sagt som bör sägas i detta ärende, och jag skulle egentligen ha kunnat avstå från att förlänga debatten. Då jag råkar bo i en grannkommun till den, vari ifrågavarande fastighet är belägen, och herr Ahlsten fällde en del värdeomdömen om folkets reaktion där i trakten — han talade bland annat om avundsjuka — samt då jag dessutom känner till ärendets historia innan det preliminära köpekontraktet skrevs, anser jag mig emellertid böra ta kammarens tid i anspråk.

Sakläget är förvirrat eller komplicerat — man kan använda vilket uttryck som bäst passar — och reservanternas insats har sannerligen inte gjort läget klarare. Fastigheten har utannonserats två gånger, men inga anbud har inkommit. Sedan har domänintendenten

tagit kontakt med Hilmer Carlsson, som säges tidigare ha visat intresse för fastigheten, vilket väl domänintendenten i så fall kände till. Då har Hilmer Carlsson avgivit ett bud på 75 000 kronor, vilket domänstyrelsen för sin del har antagit.

Sedan har ytterligare två anbud inkommit, nämligen de som herr Ahlsten nämnde. De kom tämligen sent och gällde olika belopp. Man har nu alltså fått tre värdesättningar av fastigheten: 75 000, 85 000 och 90 000 kronor. Nu säger reservanterna att fastigheten visserligen bör säljas till Hilmer Carlsson, men till ett pris motsvarande det blivande taxeringsvärdet, som man beräknat till 81 300 kronor. Där har vi en fjärde värdesättning.

Det är inte underligt om man inför alla dessa bud på fastigheten frågar sig varför det inte kom något bud under utbudstiden. Svaret är synnerligen enkelt: saluvärderingen som föregick utbudet gick ut på ett värde av 113 700 kronor. Detta blev känt ute i bygderna och uppfattades som ett minimipris, som det inte lönade sig att underskrifva, men ett pris av 113 700 kronor ansågs allmänt ligga för högt. Då man hade den uppfattningen, att något lägre bud inte skulle antagas, avstod man från att lägga in anbud.

Då man ute i bygderna fått klart för sig att det gick att komma in med lägre anbud än det åsatta saluvärdet, blev reaktionen en helt annan; då kunde man litet var komma med anbud. Det var alltså inte fråga om någon avundsjuka, herr Ahlsten, det kan jag försäkra.

Då det kom till min kännedom under eftervintern i år att det försiggick underhandsförhandlingar om försäljning av denna fastighet, tog jag kontakt med domänstyrelsen per telefon och fick bekräftat vad jag hade hört tidigare, nämligen att det låg inne ett anbud på 75 000 kronor samt att detta ännu inte var antaget men att man, enligt det

Näs ¹ i Göteborgs och Bohus län

intryck jag fick, var beredd att antaga det. Jag upplyste då vederbörande om att det nog fanns några som var villiga att gå högre, även om de inte ansåg sig kunna gå upp till saluvärdet, och jag upplyste även om att orsaken till att några sådana anbud inte kommit var den allmänna uppfattningen, att lägre anbud än 113 700 kronor inte skulle antagas.

Hade man då reagerat som man borde ha reagerat, skulle man givetvis ha undersökt om mina uppgifter var riktiga, och man skulle då ha funnit att så var fallet — det har vi belägg för genom de anbud som kom senare. Men på domänstyrelsens kastade man naturligtvis yxan i sjön och ansåg, att om man inte hade fått anbud inom föreskriven tid, så spelade det ingen roll vad som kunde vara orsaken till att man inte fått så många anbud. Man hade ett anbud och därmed basta.

Sedan har historien fått utveckla sig, eller rättare sagt inveckla sig som den gjort, och nu står vi där vi står med fyra olika värderingar på fastigheten.

Den omständigheten att Carlsson brukat fastigheten under sommaren kan jag inte finna vara något som helst skäl för att han skulle vara den ende acceptabla köparen, något som reservanterna tydligen vill göra gällande. Hade man från domänstyrelsens sida lyssnat till signalerna att det gick att få andra anbudsgivare, hade man, det är jag alldeles övertygad om, hunnit med att slutföra ärendet och ta kontakt med en köpare — Hilmer Carlsson eller någon annan som man kunnat antaga — och låtit honom bruka fastigheten under året. Påståendet att man riskerade att gården skulle ligga utan brukare, anser jag inte vara riktigt.

Jag anser det hela vara så tilltrasslat, att det vore fullt riktigt att man gjorde rent bord i denna fråga och gav samtliga spekulanter möjlighet att komma med anbud, naturligtvis gärna även Hilmer Carlsson; han är en mycket

respektabel person, och det är inte alls fråga om att försöka komma åt honom. Jag tror inte att någon kan anse, att riksdagen gör sig skyldig till ett ovärdigt förfarande genom att göra rent bord i denna fråga och skaffa möjligheter att på ett korrekt sätt sälja fastigheten.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Att denna fråga fått en olycklig vändning, beror väl närmast på domänstyrelsens förordande av ett saluvärde för denna fastighet av lägst 113 700 kronor. Genom att man på detta sätt satte ett lägsta belopp för försäljningen jagade man — som herr Johansson i Torp mycket riktigt framhöll — bort en del spekulanter. Fastigheten utannonserades två gånger, men man fick inte in några anbud. Därefter tog domänintendenten kontakt med herr Carlsson och träffade med honom ett preliminärt köpeavtal på 75 000 kronor. Genom det förfaringssättet hade man alltså fått bort alla de spekulanter, som inte var villiga att betala 113 700 kronor men som kunde tänkas vara villiga att ge ett anbud på mellan 75 000 kronor och 113 700 kronor.

Nu har herr Ahlsten talat varmt för Carlsson. Jag känner inte personen i fråga. Men Carlsson var ju ändå medveten om att fastigheten var åsatt ett saluvärde på lägst 113 700 kronor. Han var också medveten om att det köpeavtal han träffade med domänintendenten var preliminärt och avhängigt av statsmakternas ställningstagande till köpet; alla preliminära köpeavtal är ju beroende av någon annans ställningstagande till försäljningen. Vore det inte så, skulle det ju inte finnas några preliminära köpeavtal, utan alla vore definitiva.

Jag skall inte uppta tiden längre, utan inskränker mig till att yrka avslag på herr Ahlstens förslag om återremiss och bifall till utskottets hemställan.

Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län

Herr AHLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om förfarandet hade varit sådant som de båda sista talarna här refererat, skulle det inte blivit någon reservation i detta ärende. Men läget är delvis ett annat. För det första redovisades inte saluvärdet 113 700 kronor i någon annons; över huvud taget uppgavs intet pris när gården utannonserades. För det andra sade domänintendenten till de spekulanter som sökte upp honom i denna angelägenhet, att priset visserligen var det och det men att anbudsgivarna kunde erbjuda vilket pris de ville. Följaktligen har priset inte varit bestämt låst till 113 700 kronor.

Denne Carlsson var en av de få som visade intresse för att köpa gården, när den annonserades första gången. Det var anledningen till att domänintendenten tog upp förhandlingar med honom i sista omgången. Läget är alltså delvis ett annat än det som här redovisats.

Herr JOHANSON i Västervik (s) kort genmäle:

Herr talman! Man kan nog inte komma ifrån att det dock torde ha varit allmänt känt, att saluvärdet på denna fastighet var lägst 113 700 kronor. Dessutom förvånar det mig att domänintendenten — trots det tidigare fattade beslutet att fastigheten icke fick försäljas till lägre pris än det nämnda — kunde säga till spekulanterna att de fick lämna vilket anbud de ville. Det är rätt märkligt. Felet ligger väl däri, att man sagt att fastigheten skulle försäljas för lägst 113 700 kronor.

Nu förhåller det sig så, herr Ahlsten, att då fastigheten ånyo utbjödes har herr Carlsson samma möjligheter som alla andra att bjuda på fastigheten. Vid detta förnyade anbuds förfarande kommer det väl icke att som tidigare fastställas ett pris av lägst 113 700 kronor,

utan alla de spekulanter, som första gången bortföll på grund av det fastställda priset, får möjlighet att bjuda. Detta gäller alltså även herr Carlsson.

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet när herr Pettersson i Dahl talade om grunderna för värdering av denna fastighet. Han åberopade värderingsnämnden, och det är ju fullständigt riktigt att den åsatt fastigheten ett värde av mellan 113 000 och 114 000 kronor. Jag vill emellertid erinra kammarens ledamöter om att två andra instanser därefter värderat fastigheten. Fastighetstaxeringsnämnden har kommit till slutsatsen, att man inte kan öka fastighetens taxeringsvärde med mer än cirka 3 000 kronor till 81 000 kronor. Vi känner ju alla till, hur kraftigt fastighetsvärdena eljest höjts vid den senaste taxeringen. Fastighetstaxeringsnämndens ställningstagande säger en hel del, tycker jag.

Vi har vidare de jordbrukare, som haft tillfälle att uppträda som spekulanter på gården. Jag erinrar om att gården har varit utannonserad i jordbrukarpresen och i den dagspress, som täcker hela Västergötland, Dalsland, Bohuslän och Halland samt västra delen av Småland. Resultatet av denna annonsering blev att det inte inkom något som helst anbud. Anledningen till att de praktiskt verksamma jordbrukarna inte kan värdera denna gård på samma sätt som värderingsnämnden gjort, är helt enkelt vad som här sagts angående byggnadernas och jordens beskaffenhet.

I fråga om annonseringen och vad därmed sammanhänger vill jag verifiera de uppgifter herr Ahlsten här lämnat.

Slutligen skall jag, herr talman, be att få till kammarens protokoll läsa in en avskrift av följande meddelande, som herr Carlsson fått från domänstyrelsen:

Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län

»Lantbrukaren Hilmer Carlsson
Åker
Hjälteby.

Försäljning av kronoegendomen
Näs 1^a i Myckleby socken,
Göteborgs och Bohus län.

Sedan Ni numera inbetalt 2/10 av köpeskillingen för rubricerade egendom eller 15 000 kronor får Kungl. domänstyrelsen härmed överlämna Eder ett exemplar av det rörande egendomen upprättade och av styrelsen nu under tecknade köpekontraktet. Med anledning av Eder under hand gjorda framställning får styrelsen meddela, att styrelsen medgiver Eder att omedelbart påbörja brukningen av gården. Under återopande av punkt 3 i kontraktet får styrelsen anhålla, att Ni ville inkomma med uppgift om i vilket försäkringsbolag byggnaderna och skogen å egendomen äro brandförsäkrade med upplysning tillika om försäkringsbeloppens storlek och brandbrevens nummer. Styrelsen emotser jämväl förut begärt förvärvstillstånd från lantbruksnämnden.

Stockholm den 24 april 1957

Kungl. domänstyrelsen
S. Holmstedt
E. Viroulet-Fagerström»

Jag tycker, herr talman, att den som talar för en reservation, som bland annat grundar sig på detta dokument, har starkt fog för sin ståndpunkt, och jag kan därför inte på något sätt förstå de förebråelser, som jordbruksutskottets ordförande riktat till herr Ahlsten för hans uppträdande i denna fråga.

Herr PETERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Jag har inte riktat några förebråelser till herr Ahlsten. Jag tyckte bara att han tog litet för stora ord i sin mun då han sade, att det går på det här sättet, om avundsjukan är tillräckligt stor, och att det inte är värdigt Sveriges riksdag att besluta i enlighet med utskottets förslag i detta

ärende. Dessa uttalanden ansåg jag vara felaktiga, och det var dem jag vände mig emot.

Den skrivelse, som herr Antby här läste upp, kan inte någon av oss i denna kammare klandras för, kritiken faller direkt på domänstyrelsen. Huruvida styrelsen har handlat korrekt eller ej, vill jag icke döma om. Jag har hört sägas att domänstyrelsen förfarit på liknande sätt även i andra fall. Huruvida det är riktigt eller inte, skall jag som sagt lämna därefter. Jag tror emellertid att det kan vara anledning för domänstyrelsen att en annan gång handlägga sådana här ärenden på ett annat sätt.

Frågan om fastighetens värde skall jag inte gå in på närmare. Det har sagts att en viss betydelse bör tillmätas det nya taxeringsvärdet, och det är naturligtvis riktigt. Jag vill emellertid framhålla att närmaste granne dock lämnat ett anbud på 90 000 kronor — han bör känna till egendomen — och det är ju väsentligt mer än vad som avtalats i det villkorliga köpekontraktet med Carlsson. Man kan väl inte helt bortse från realiteterna i detta ärende.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på återförvisande av punkten till utskottet för ny behandling; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ahlsten begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 5:o i utskottets utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återför-

visat punkten till utskottet för ny behandling.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Ahlsten begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 96 ja och 66 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 20

Interpellation ang. adoptivbarns arvsrätt

Ordet lämnades på begäran till

Fru EWERLÖF (h), som yttrade:

Herr talman! I februari 1954 framlade ärvdabalkssakkunniga förslag till ärvdabalk. Förslaget var sedan föremål för remissbehandling. Någon proposition i anledning av de sakkunnigas förslag har emellertid inte förelagts riksdagen.

I betänkandet upptogs även frågan om adoptivbarns arvsrätt. Som huvudregel föreslogs att adoptivbarnet genom adoptionen skulle knytas fastare till adoptanten och dennes släkt samt att det rättsliga sambandet mellan adoptivbarnet och dess naturliga föräldrar och deras släkt skulle helt avskäras.

Det är av största vikt att adoptivbarns arvsrätt snarast ordnas på ett tillfredsställande sätt. Något hinder torde inte förefinnas mot att riksdagen tar ställning till denna fråga utan att andra i betänkandet framlagda förslag samtidigt behandlas.

Interpellation ang. adoptivbarns arvsrätt

Under återopandande av vad ovan anförts får jag hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få ställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att i anledning av ärvdabalkssakkunnigas förslag om adoptivbarns arvsrätt förelägga riksdagen förslag i frågan?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 366, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående visst lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt.

Vidare anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 367, i anledning av väckta motioner angående utredningar och förslag på trädgårdsnäringens område m. m.;

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Fettjestad Ägården 2¹ i Östergötlands län m. fl. fastigheter; och

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Åstad 1¹ i Östergötlands län m. fl. fastigheter.

§ 22

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.35.

In fidem
Gunnar Britth